Afwegingskader Zon op land

Gemeente Zutphen

land iD

Strategisch ontwerpers
voor gebieden in beweging

Zutphen

Colofon
Land-id
Kantoorgebouw De Enk
Tivolilaan 205
6824 BV Arnhem

Eindrapport
Maart 2023
Wanneer nieuwe inzichten bekend zijn kan dit afwegingskader herzien worden.

Alle afbeeldingen zijn eigen werk, tenzij anders vermeld.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Doel afwegingskader
1.2 Aanleiding
1.3 Een werkbaar afwegingskader
1.4 Leeswijzer

2 Context 8
2.1 Huidig beleid en regelgeving
2.2 Zoekgebieden

3 Samen met de omgeving werken aan het afwegingskader 20

4 Het afwegingskader 24
4.1 Ruimtelijke inpassing
4.2 Meerwaarde voor de omgeving
4.3 Participatie
4.4 Financiële participatie
4.5 Beheer en beëindiging

5 Zonnekader 52

Bijlage: Verslagen van de werksessies

1. Inleiding

De gemeente Zutphen wil energieneutraal zijn: duurzaam en zonder aardgas. Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend, net als veel andere landen. Daarin spraken we af om de opwarming van de aarde te beperken door de CO2-uitstoot fors terug te brengen. Om dat te bereiken moet er een einde komen aan het gebruik van fossiele brandstoffen, als belangrijke oorzaak van overmatige CO2-uitstoot. Dit vraagt om een energietransitie van fossiele naar hernieuwbare energie, zoals zon- en windenergie.

Om sturing te kunnen geven aan deze energietransitie binnen de gemeente Zutphen, heeft de raad in oktober 2021 besloten dat er potentiële mogelijkheden zijn voor zonnevelden, onder voorwaarde dat initiatieven passen binnen een door de raad vastgesteld 'afwegingskader voor zon-op-land'. Het is belangrijk dat we dit afwegingskader maken in samenwerking met inwoners, want het gaat om hun toekomstige leefomgeving en thuis. Zo werken we samen aan een duurzame toekomst voor Zutphen.

1.1 Doel afwegingskader

Voor u ligt het afwegingskader voor de ontwikkeling van zon-op-land in de gemeente Zutphen. Zon-op-land (zonnevelden) verwijst naar een stuk grond met zonnepanelen waar duurzame energie wordt opgewekt. Het afwegingskader heeft meerdere doelen en dient verschillende doelgroepen.

- Allereerst is het kader werkbaar voor de gemeente om de juiste afwegingen te kunnen maken zodra zich een initiatief voor zon-op-land aandient. Aan de hand van de criteria kan de gemeente initiatieven beoordelen om zo keuzes te kunnen maken tussen initiatieven en het al dan niet vergunnen van een initiatief.
- Daarnaast maakt het afwegingskader voor initiatiefnemers helder aan welke criteria een initiatief moet voldoen om kansrijk te zijn.
- Tot slot maakt het afwegingskader voor de omgeving (omwonenden, belanghebbenden) duidelijk onder welke voorwaarden een initiatief kansrijk is en hoe zij kan deelnemen aan het initiatief en de planontwikkeling ervan.

Voor dit afwegingskader zijn twee zoekgebieden in beeld: het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch.

1.2 Aanleiding

De uitwerking van het Nationaal Klimaatakkoord gebeurt regionaal. In 30 energieregio's onderzoeken gemeenten gezamenlijk hoe en waar het beste duurzame elektriciteit op land (wind- en zonne-energie) opgewekt kan worden. Elke regio in Nederland maakt daarom een Regionale Energie Strategie (RES). In maart 2020 heeft de Cleantech Regio, waar de gemeente Zutphen deel vanuit maakt, een concept-RES aangeboden aan het Rijk. De concept-RES van 2020 bevat een aantal zoekgebieden voor energie-opwek in Zutphen. Ter voorbereiding op de RES 1.0 zijn de mogelijkheden voor deze zoekgebieden verder onderzocht in een landschappelijke verkenning door bureau SAB. Uit deze landschappelijke verkenning zijn het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch naar voren gekomen als geschikte zoeklocaties voor grootschalige zonne-energie, passend binnen de maat, schaal en karakteristiek van het landschap. In 2021 maakte de regio de RES 1.0. Vervolgens heeft Pondera Consult een haalbaarheidsanalyse uitgevoerd (februari 2021), door de mogelijke ontwikkeling van zonne-energie binnen de twee zoeklocaties te toetsen op milieutechnische aspecten. Uit dit onderzoek is

gebleken dat beide zoekgebieden mogelijk geschikt zijn voor de opwek van grootschalige zonne-energie. In oktober 2021 besloot de raad dat op basis van de ontwerp RES 1.0 en het Pondera-onderzoek er potentiële grootschalige mogelijkheden in Zutphen zijn voor zonneparken in de gebieden Overmarsch en het Zutphens Broekgebied. Echter, onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat concrete initiatieven alleen zijn toegestaan als deze passen binnen een door de raad vastgesteld afwegingskader voor zon-op-land.

1.3 Een werkbaar afwegingskader

Dit afwegingskader is specifiek voor de afweging van nieuwe initiatieven voor grootschalige, grondgebonden zonnevelden vanaf 5 hectare.

Het afwegingskader zon op land is gebaseerd op huidige inzichten en kennis en uiteraard moet de inhoud worden bijgesteld op basis van voortschrijdend inzicht en ontwikkelingen. Een voorbeeld van een ontwikkeling is de kleur van de panelen die kan bijdragen aan de (on)zichtbaarheid van de panelen in het gebied. Een ander voorbeeld van een ontwikkeling is bijvoorbeeld PV-T. PV-T (Photo Voltage Termisch) zijn panelen die zonlicht omzetten in stroom met een systeem om indirect water op te warmen. Dit kan worden meegenomen in een eventuele herziening. Wanneer en hoe eventuele nieuwe inzichten en ontwikkelingen worden meegenomen wordt op een later moment door het college besloten.

Het afwegingskader is tot stand gekomen in samenwerking tussen de gemeente en de omgeving. In twee werksessies zijn we aan de slag gegaan met de bewoners, eigenaren en direct belanghebbenden van beide locaties. Het opgehaalde uit de werksessies is vertaald naar hoofdcriteria en spelregels en verwerkt in het afwegingskader. Het resultaat is een compleet kader met duidelijke afwegingscriteria die generiek zijn waar het kan en specifiek zijn waar het moet. Deze afwegingscriteria gaan in op een vijftal thema's:

- Ruimtelijke inpassing
- Meerwaarde voor de omgeving
- Participatie
- Financiële participatie
- Beheer en beëindiging

Aan de hand van de criteria kan de gemeente initiatieven beoordelen om zo keuzes te kunnen maken tussen initiatieven en de houding (positief/ negatief) tegenover een initiatief. De hoofdcriteria en spelregels geeft de gemeenteraad dus handvatten om initiatieven te beoordelen. Bij een positieve grondhouding van de gemeente ten aanzien van een initiatief voor zon-op-land, is het initiatief kansrijk om een officiële vergunningprocedure te doorlopen. Wanneer bij de beoordeling van de gemeente blijkt dat een initiatief niet past bij de criteria in het afwegingskader, leidt dat tot een een negatieve grondhouding ten aanzien van het

initiatief en dient de initiatiefnemer zijn plan aan te passen. Afspraken met betrekking tot de ruimtelijke inpassing, meerwaarde voor de omgeving en beheer en beëindiging worden opgenomen in de vergunning, waarmee er een basis ligt voor handhaving door de gemeente.

In het afwegingskader staan aspecten die wij belangrijk vinden. In het afwegingskader staat daarom niet precies waar aan een initiatief moet voldoen. Er kan worden afgeweken van de criteria mits dit goed is beargumenteerd. Het afwegingskader geeft dus niet exact aan op welke wijze invulling moet worden gegeven aan bijvoorbeeld landschappelijke inpassing. Mede omdat dit ook afhankelijk is van de specifieke situatie. Vandaar dat een initiatief altijd nog moet worden beoordeeld op goede landschappelijke en functionele inpasbaarheid, ruimtelijke aanvaardbaarheid en een evenwichtige belangenafweging. Wanneer een initiatief alle criteria uit het afwegingskader in het plan verwerkt, is er geen garantie op een positief bestuurlijk (principe) besluit voor planologische medewerking. Hoewel het wel aannemelijk is, is een afwijkend besluit ook mogelijk mits dit goed gemotiveerd wordt.

1.4 Leeswijzer

Het afwegingskader bestaat uit vijf hoofdstukken. Hoofdstuk 1 bevat de inleiding van het afwegingskader. Hierin worden het doel, de totstandkoming en de inhoud van het kader beknopt uiteengezet. Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van de relevante beleidsstukken die de basis vormt voor enkele uitgangspunten van het kader. Daarnaast wordt de ruimtelijke context van de twee zoekgebieden toegelicht en verbeeld. Hoofdstuk 3 beschrijft het doorlopen participatieproces en hoe we samen met de omgeving het afwegingskader hebben opgesteld. Hoofdstuk 4 bevat de kern van dit afwegingskader: hierin staan de hoofdcriteria en bijbehorende spelregels om de kansrijkheid van het initiatief te kunnen wegen en toetsen. Hoofdstuk 5 bevat de schematische weergave van deze criteria in de vorm van een ‘beslisboom’.

Het halfopen landschap van het Zutphens Broekgebied

2. Context

2.1 Huidig beleid en regelgeving

Nationaal beleid
In 2016 is het Klimaatverdrag van Parijs ondertekend door 195 landen. Internationaal is daarmee de urgentie onderstreept om de opwarming van de aarde in te dammen. Het Klimaatverdrag is bindend. Met de ondertekening ervan hebben de landen zich verplicht het Verdrag uit te voeren en dat betekent onder andere een eind maken aan het gebruik van fossiele brandstof. Ook Nederland heeft het Verdrag ondertekend en zich daarmee geconfirmeerd aan deze doelstelling. Het Klimaatakkoord is onderdeel van het Nederlandse klimaatbeleid, met als belangrijkste doel halvering van de CO2-uitstoot in 2030 (vergeleken met 1990). In 2050 moet de uitstoot van broeikasgassen met 95% afgenomen zijn. Dit vraagt om een energietransitie van fossiele naar hernieuwbare energie, zoals zon- en windenergie. Deze transitie zien we overal om ons heen gebeuren. In het huidige coalitieakkoord (Rutte IV) staat opgenomen dat zon op land alleen mogelijk is als multifunctioneel gebruik van dat land mogelijk is. De uitwerking van dit standpunt is opgenomen in het afwegingskader. Het afwegingskader vraagt namelijk om niet alleen een zonneveld te realiseren, maar ook een meerwaarde te creëren als multifunctioneel gebruik voor de omgeving. Om sturing te kunnen geven aan de wijze waarop grootschalige zonnevelden binnen de gemeente Zutphen ontwikkeld worden heeft de gemeenteraad opdracht gegeven om een afwegingskader op te stellen.

Provinciaal beleid
Ook de provincie Gelderland heeft ambities ten aanzien van het klimaat en heeft dit opgenomen in de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland (vastgesteld in december 2018): het streven is dat Gelderland in 2050 volledig klimaatneutraal is. Uit de actualisatie van het klimaatplan voor de provincie Gelderland blijkt dat er al enorme stappen zijn gezet met betrekking tot energiebesparing en het terugdringen van het energieverbruik. Daarnaast wordt ingezet op duurzame opwekking in de vorm van wind, zon, biomassa, waterstof, geo- en aquathermie en waterkracht. De Omgevingsvisie Gaaf Gelderland gaat in op deze gedeelde ambitie en richt zich onder andere op het thema ‘grote zonnevelden’. Voor de omgeving van Zutphen betekent het dat in bepaalde delen grootschalige zon-opwek vanaf 2 hectare (al dan niet onder voorwaarden) mogelijk is.*

Regionale Energie Strategie
In het klimaatakkoord is afgesproken dat de 30 energieregio’s in Nederland een Regionale Energie Strategie (RES) opstellen. De RES is een strategie die aangeeft hoeveel (het bod) en hoe (de strategie) de duurzame energie-opwek in de regio wordt vormgegeven. In de RES 1.0 geven alle regio’s in opdracht van het Rijk aan op welke potentiële locaties zij zonnevelden en windmolens mogelijk achten en welke bovenlokale bronnen voor warmte ingezet kunnen worden. Nederland wil in 2030 totaal 35 Terrawattuur (TWh) aan grootschalige duurzame energie op land opwekken. Voor de RES geldt een inspanningsverplichting om de afspraken die in de RES staan te verankeren in het omgevingsbeleid.

De Cleantech Regio, waar de gemeente Zutphen onderdeel van is, is een van de 30 energieregio’s in Nederland. Hiertoe behoren de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen, de provincie Gelderland, waterschap Vallei en Veluwe en waterschap Rijn en IJssel.

* https://d2sra5koyio669.cloudfront.net/Omgevingsvisie_Gaaf_Gelderland_07f3da27da.pdf

In de RES 1.0, die is vastgesteld in december 2021, staat dat de regio 1,07 TWh elektriciteit denkt op te kunnen wekken in 2030, waarvan 0,51 TWh via zonnepanelen op grootschalige daken (680 hectare) en 0,45 TWh via zonnevelden (600 hectare). De gemeenteraad besluit over de wijze waarop de RES 1.0 wordt doorvertaald naar het lokale beleid. Dit gebeurt onder andere door het vaststellen van het voorliggende afwegingskader zonne-energie, maar ook via de nieuwe Omgevingsvisie stedelijk en landelijk gebied gemeente Zutphen, die in het kader van de nieuwe Omgevingswet wordt voorbereid. Deze wordt naar verwachting in 2024 vastgesteld.

Gemeentelijk beleid

Uit de besluiten van de gemeenteraad van Zutphen, eind 2021, die zijn gebaseerd op basis van de Regionale Energiestrategie (RES 1.0), het onderzoek van Pondera, eigen onderzoek (de landschappelijke verkenning) en de Visie Landelijk Gebied die geldt, blijkt dat er potentieel ruimte is voor grootschalige opwek van zon-op-land in het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch. In deze gebieden zijn initiatieven vanaf 5 hectare denkbaar. De vertaling hiervan is opgenomen in het Omgevingsplan Landelijk Gebied.

Verder gelden er binnen de gemeente Zutphen vanuit wet- en regelgeving voor de opwek van zonne-energie enkele restricties. Op de kaart op pagina 10 zijn de restrictiegebieden aangegeven:

- Natura 2000 gebieden: opwek zonne-energie is uitgesloten (nee)
- Gelders Natuurnetwerk: opwek zonne-energie is beperkt mogelijk onder voorwaarden (nee, tenzij)
- Groene Ontwikkelingszone: opwek zonne-energie is mogelijk onder voorwaarden (ja, mits)

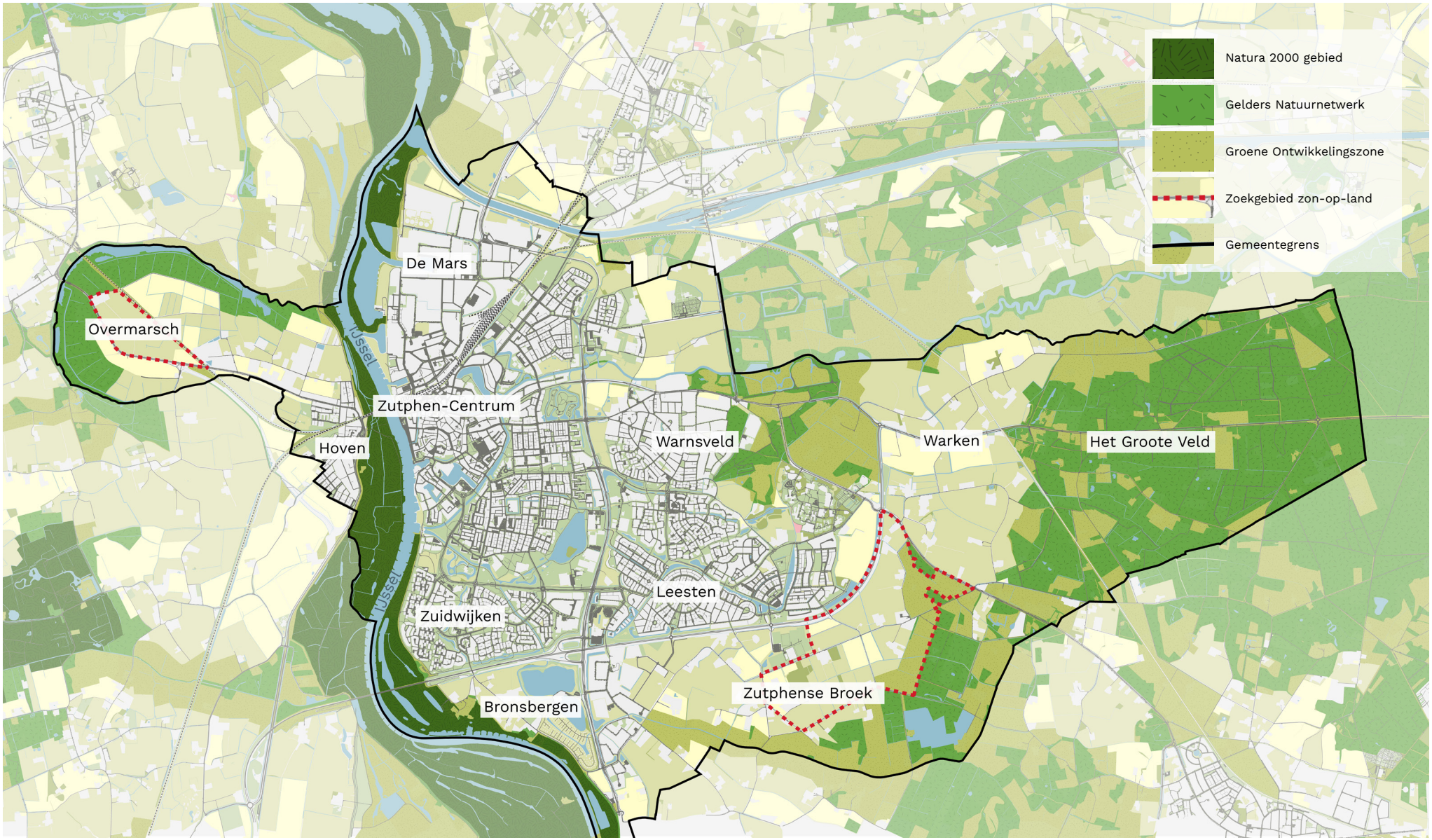
Bovendien gelden er op een lager detailniveau eveneens enkele criteria en afstanden als potentiële belemmeringen voor zonnevelden:

- Er geldt een minimale afstand tot geluidgevoelige objecten zoals gebouwen= 50 m (Bron: Handboek milieuzonering), hoofdwegen= 25 m (Bron: Landschappelijke verkenning zonne-energie gemeente Zutphen), spoorwegen= 7 m (Bron: Regeling omgevingsregime spoorwegen), buisleidingen= 5 m (Bron: Handboek Buisleidingen in bestemmingsplannen, 2016), hoogspanningsverbindingen= 7 m (Bron: Netbeheerders) en terreinen met risicovolle inrichtingen.*
- Archeologische, gemeentelijke en Rijksmonumenten.
- Beschermde dorps- en stadsgezichten.

Bij de ontwikkeling van een zonneveld moet de initiatiefnemer rekening houden met de geldende wet- en regelgeving. Ten alle tijden geldt de Wet natuurbescherming. Dit is de Nederlandse wet die de bescherming van natuurgebieden, soorten en bos regelt.

Verder is een omgevingsvergunning nodig voor de realisatie van een zonneveld. Volgens het Omgevingsplan Landelijk Gebied geldt dat wanneer gronden met de functie ‘agrarisch’ de functie ‘specifieke vorm van agrarisch - zonneakker’ krijgen, er een besluit nodig is om af te wijken van het bestemmingsplan. Als voorwaarde op deze bestemmingsplanwijziging moet er een ruimtelijke onderbouwing worden opgesteld. Aan deze onderbouwing liggen verschillende onderzoeken ten grondslag zoals archeologie, ecologie, geluid, milieu et cetera.

* Zie het haalbaarheidsonderzoek wind- en zonne-energie van Pondera: https://zutphen.nl/sites/default/files/Energie/Haalbaarheidsonderzoek_Pondera_wind_en_zon_Zutphen_definitief_v1.0_.pdf

Landschapskaart van de gemeente Zutphen met daarop de zoek- en restrictiegebieden voor zon-op-land

Tot slot heeft de gemeente de Groenatlas* ‘Samenwerken aan een duurzame groenstructuur’ vastgesteld. Hierin is de visie verwoord op de groenstructuur vanuit natuur, milieu en ruimte. Het doel van de Groenatlas is onder meer het opstellen van een samenhangende groenstructuur en het ontwikkelen van een visie op de groenstructuren. Tijdens de planvorming van een initiatief voor een zonneveld dient rekening te worden gehouden met de Groenatlas.

2.2 Zoekgebieden

Het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch zijn door de raad aangewezen als zoekgebieden. In de RES 1.0 is vastgesteld dat het grootschalige, agrarische landschap van het Zutphens Broekgebied en het open landschap van de Overmarsch goede dragers kunnen zijn voor grotere zonnevelden. Beide gebieden hebben een grootschalig, agrarisch karakter en zijn voortdurend aan verandering onderhevig. Voor deze grootschalige landbouwgebieden geldt dat deze ruimte bieden voor zonnevelden wanneer dit onderdeel van integrale gebiedsontwikkeling is en wanneer het een substantieel waardevolle bijdrage levert aan doelstellingen op het vlak van bodem, biodiversiteit en klimaatbestendig landschap, met inachtneming van de lokale situatie.

Voor beide gebieden bevindt de daadwerkelijke grens van het zoekgebied zich veelal buiten of op de rand van gebieden die zijn aangwezen als Gelders Natuurnetwerk of Groene Ontwikkelingszone. Bovendien volgt het zoekgebied veelal de bebouwde komgrens in het kader van de Boswet (tegenwoordig opgegaan in de Wet natuurbescherming). Deze grens volgt een gebied waar daadwerkelijk bebouwing aanwezig is en bepaalde tot 2017 in welk gebied welk orgaan bevoegd gezag is met betrekking tot het kappen van bomen.

Het begrijpen van de landschappen van het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch is van belang om afwegingscriteria te formuleren voor beide gebieden. Op de volgende pagina’s wordt de ruimtelijke context van de twee zoekgebieden uiteengezet.

* Bron: De Groenatlas Zutphen Samenwerken aan een duurzame groenstructuur Gemeente Zutphen, 2012

Zutphens Broekgebied

Het Zutphens Broekgebied is een halfopen tot gesloten coulissenlandschap en heeft een grote maat en schaal. Het is een relatief jong landschapstype dat aan het eind van de 19e eeuw is ontgonnen. Oorspronkelijk werd het Zutphens Broekgebied gekenmerkt door de lagere, natte gronden van de dekzandvlaktes. Door verbeterde ontwateringstechnieken werd het mogelijk deze gebieden geschikt te maken voor de landbouw. Het landschap is rechtlijnig ontgonnen in een rationele, regelmatige blokverkaveling waarbij beken en natuurlijke waterlopen zijn gekanaliseerd tot strakke kavelsloten. Wegen volgen deze rechtlijnige structuur en zijn aangezet met laanbeplantingen. Twee N-wegen begrenzen het gebied aan de noordzijde. Binnen het zoekgebied voor zon-op-land treffen we geen gebieden aan die zijn aangewezen als Gelders Natuurnetwerk of Groene Ontwikkelingszone.

Vier historische kaartbeelden daterend uit 1880, 1920, 1960 en 2000 met daarop de grens van het zoekgebied in het rood. Het landschap van het Zutphens Broekgebied is voortdurend aan verandering onderhevig: Grootschalige bospercelen maken plaats voor kleinschalige landbouw. Vervolgens worden de landbouwgebieden en boerenerven steeds grootschaliger, verdwijnen de bospercelen en wordt er nieuwe infrastructuur aangelegd.

Rechte wegen aangezet met laanbeplantingen.

Gekanaliseerde kavelsloten

De N314 begrensd het gebied aan de noordzijde

Het landgebruik bestaat vooral uit grasland en slechts enkele akkers. Daarnaast zijn de broekbossen kenmerkend voor het Zutphens Broekgebied die het gebied opdelen in kamers. De broekbossen treffen we aan op de meest natte gronden die slecht te ontwateren waren. Deze natte gronden werden ingeplant met populierenbos ten behoeve van houtteelt. De bossen en bomenlanen brengen gelaagdheid aan in het landschap met diverse doorkijkjes (coulissenlandschap). Verder komen er enkele verspreid liggende boerderijen voor in dit gebied gesitueerd langs ontginningswegen. De erven hebben een rechtlijnige situering van bebouwing met zichtbare voorgevels vanaf de weg en erfbeplanting waaronder hagen aan de voorzijde van het erf en bomenrijen langs de randen van het erf die dienen als windscherm.

Boerderij langs ontginningsweg met hagen en bomenrijen (erfbeplanting)

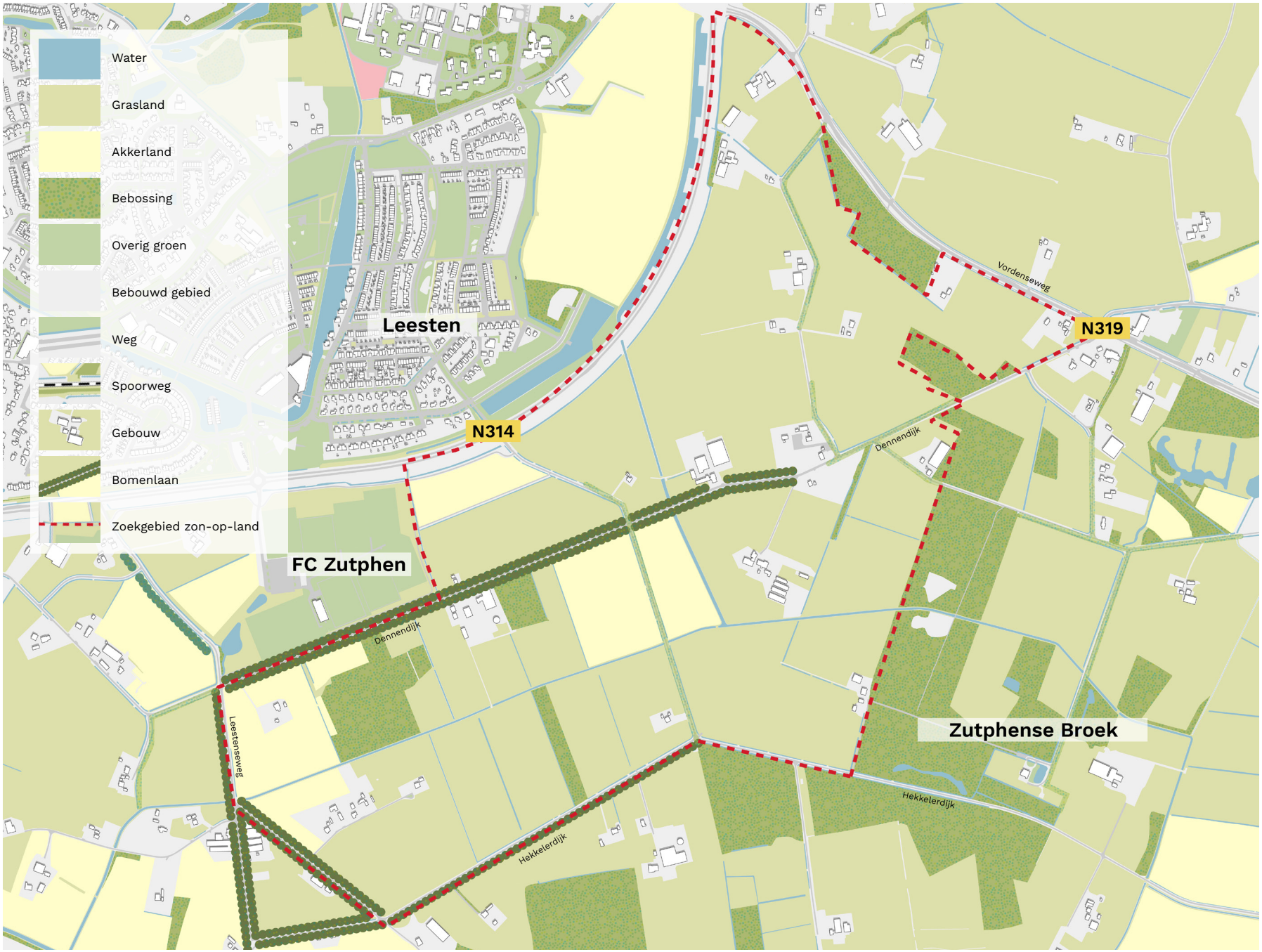
Halfopen landschap met een grote maat en schaal

Broekbossen delen het gebied op in ‘kamers’

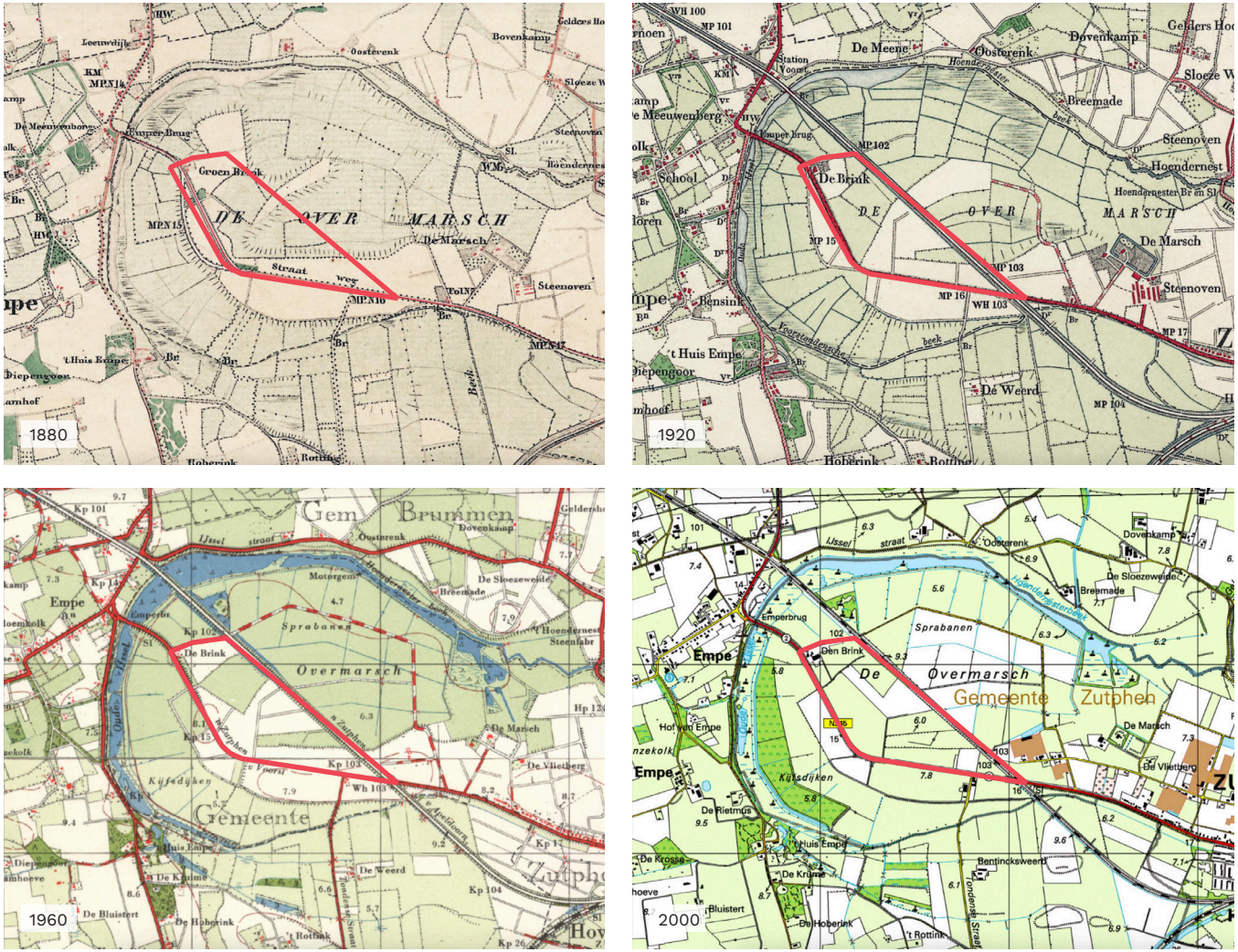
Graslanden met doorkijkjes in het coulissenlandschap

Landschapskaart van het Zutphens Broekgebied

Overmarsch

Het landschap van de Overmarsch heeft een open en grootschalig agrarisch karakter met enkele boomsingels langs ontsluitingswegen en erven. Het landgebruik bestaat vooral uit grasland en enkele akkers in grote blokvormige kavels. Bij de Hoven is grootschalige tuinbouw in kassen geconcentreerd. Bebouwing in de Overmarsch bestaat voornamelijk uit enkele, nieuwe veeteeltbedrijven. De erven worden gekenmerkt door grootschalige bebouwing met voorgevels die zichtbaar zijn vanaf de weg en erfbeplanting waaronder hagen aan de zijkanten van het erf. Het gebied wordt doorkruist door de N345 en een spoorlijn. Diverse ontwikkelingen waaronder de aanleg van de rondweg en woningbouw de Hoven, zullen het landschap verder transformeren.

Vier historische kaartbeelden daterend uit 1880, 1920, 1960 en 2000 met daarop de grens van het zoekgebied in het rood. Het landschap van de Overmarsch is voortdurend aan verandering onderhevig: Het oorspronkelijke natte natuurgebied rondom de oude meander is ontwikkeld tot landbouwgrond. Tijdens de ruilverkaveling zijn akkers veelal omgevormd tot graslanden. Daarnaast nemen de spoorlijn en (meer recenter) de kassencomplexen een prominente plek in het lanschap.

Open en grootschalig landschap met een agrarisch karakter

Grootschalige tuinbouw geconcentreerd in kassen

Het gebied wordt doorkruist door de N345 en een spoorlijn

Het open landschap van de Overmarsch contrasteert met het meer kleinschalige landschap van de kronkelwaard gelegen aan de noordzijde van het gebied. Dit landschap heeft een meer besloten karakter. De kronkelwaarden zijn de afgesneden stukken van het uiterwaardenlandschap die door kanalisatie van de IJssel zijn ontstaan. Door de dynamiek van de rivier kent het landschap een herkenbaar microreliëf; het geheel van kleine variaties in hoogte van het bodemoppervlak over een korte afstand. Rondom de kronkelwaard is een natuurzone aanwezig met wilgenbossen en natte graslanden langs een oude meander van de IJssel. Dit gebied maakt deel uit van het Gelders Natuurnetwerk.

Erf met zichtbare voorgevel vanaf de weg en erfbeplanting (hagen)

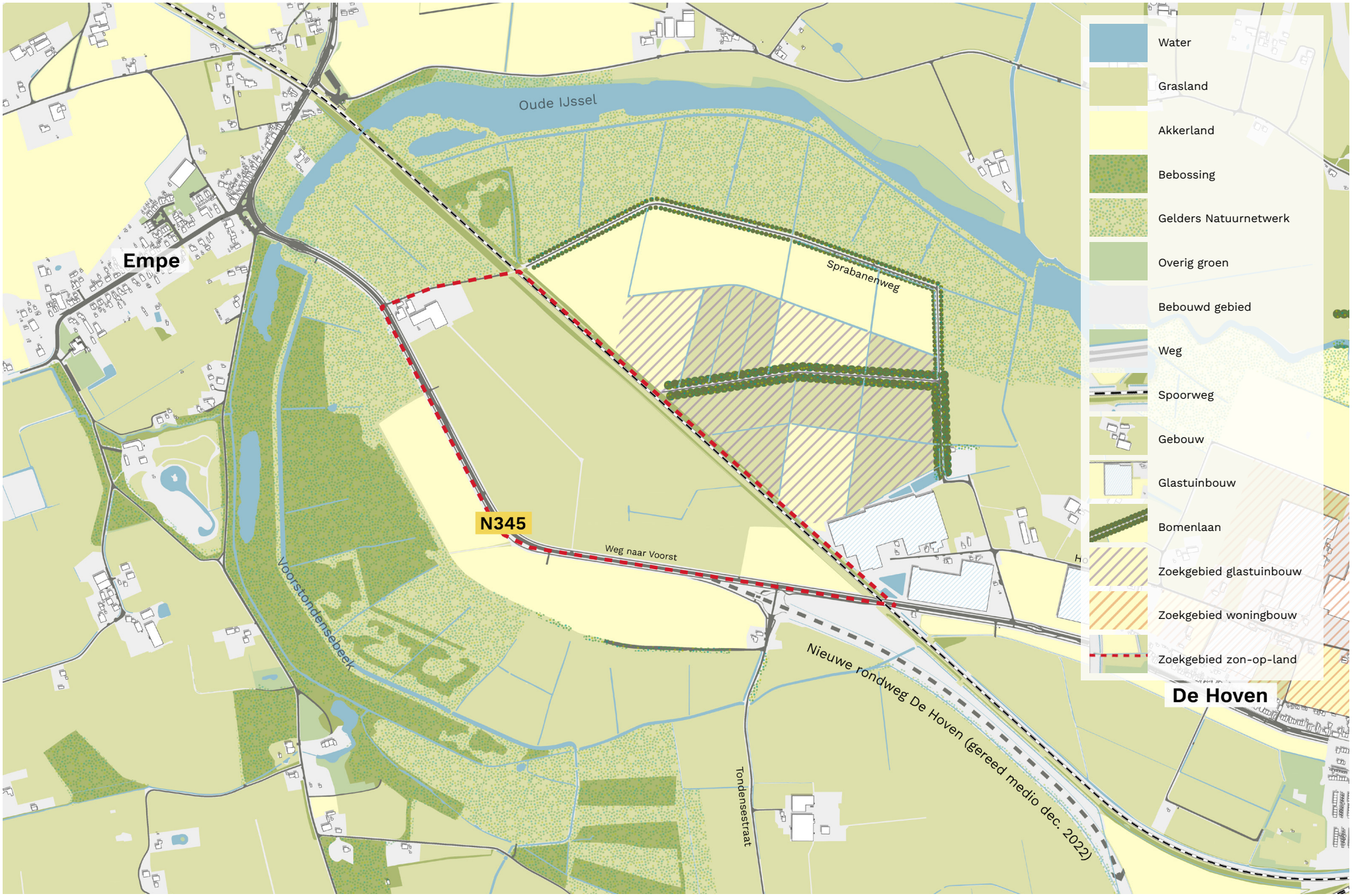
Boomsingels langs ontsluitingsweg

Graslanden in grote blokvormige kavels

Het landschap van de kronkelwaard is meer besloten en kleinschaliger met veel ruimte voor natuur

Landschapskaart van de Overmarsch

3. Samen met de omgeving werken aan het afwegingskader

De gemeente Zutphen vindt het belangrijk om met de inwoners ruimtelijke ontwikkelingen vorm te geven. Om die reden is ook dit afwegingskader samen met bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden opgesteld. Zo is gebiedskennis benut en gaven deelnemers hun mening, wensen en adviezen. Met de bewoners, eigenaren en direct belanghebbenden van beide zoekgebieden zijn we in twee gezamenlijke bijeenkomsten aan de slag gegaan. Tijdens de bijeenkomsten gaven de inwoners aan geen voorstander te zijn van grootschalige opwek van zonne-energie in hun leefomgeving. Desondanks hebben zij beide avonden actief meegewerkt tijdens de werksessies. De informatie werd vastgelegd op kaarten, post-its, flip-over vellen en met tekeningen. Met deze bijdrage zijn vervolgens hoofdcriteria en spelregels geformuleerd, onder welke voorwaarden zonnevelden gerealiseerd kunnen worden in de twee zoekgebieden. De gemeente was ambtelijk breed vertegenwoordigd en ook de wethouder was beide avonden aanwezig.

Foto van de eerste werksessie

Zorgen
Tijdens de twee gezamenlijke bijeenkomsten verwoordden aanwezigen twijfels over zonnevelden binnen de zoeklocaties specifiek, maar ook in het algemeen. Een groot deel van de deelnemers is geen voorstander van de grootschalige ontwikkeling van zonnevelden. Deelnemers spraken onder meer hun zorgen uit over de noodzaak van zonnevelden ten koste van natuur, agrarisch gebruik of wonen, het eerder doorlopen proces voor de totstandkoming van de zoekgebieden en hun invloed in het verdere proces nadat dit afwegingskader is opgesteld.

Na afloop van de twee bijeenkomsten is de opgehaalde input gebundeld in een verslag. Deze verslagen zorgen voor een transparant en navolgbaar proces en zijn te vinden in de bijlage van dit rapport.

Werksessie 1: verkennen
Bij de eerste bijeenkomst die plaatsvond op 17 mei 2022 is de basis gelegd voor de invulling van de hoofdcriteria in het afwegingskader. Deze avond stond in het teken van het in beeld brengen van de kwaliteiten en waarden in het gebied. Deelnemers consulteerden ons met wensen, meningen en gebiedskennis.

Ingezonden foto's van bijzondere plekken uit het gebied tijdens de eerste werksessie

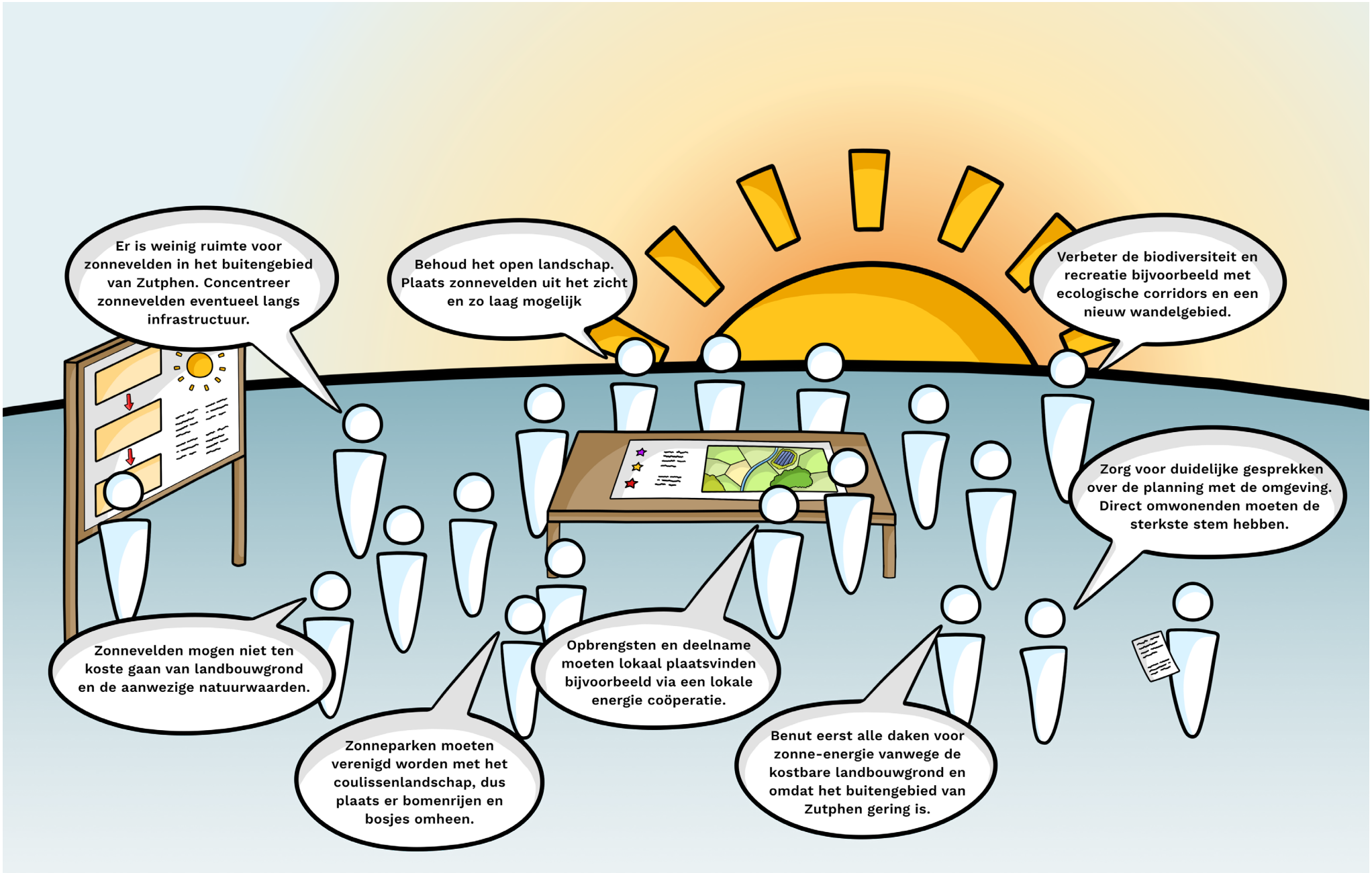
Inwoners hebben ter voorbereiding van de sessie een eigen foto meegenomen of ingezonden per mail met als thema: ‘wat is een mooie of bijzondere plek uit het gebied’. De vorige pagina geeft een impressie van de foto’s. Met de opgehaalde input van deze avond is een eerste set aan hoofdcriteria geformuleerd. Deze hoofdcriteria zijn aangevuld met bijbehorende spelregels.

Werksssie 2: verdiepen

Tijdens de tweede bijeenkomst op 21 juni 2022 zijn we aan de slag gegaan met het aanvullen en verdiepen van de hoofdcriteria en spelregels. We checkten of men zich kon vinden in de hoofdcriteria en spelregels en vroegen om aanvullingen. Ook op deze avond gaf men aan geen voorstander te zijn van zonnevelden, maar als het toch niet anders kon, dan onder bepaalde voorwaarden die zijn besproken. Voor sommige spelregels waar nog nadere verdieping nodig was, zijn we in de tweede werksessie actief bezig geweest aan de hand van beelden, schetsen en schema’s. Dit alles met als doel om de hoofdcriteria en spelregels verder te verdiepen en voorkeuren helder te krijgen. De hoofdcriteria en spelregels gaan in op de thema’s ruimtelijke inpassing, meerwaarde voor de omgeving, participatie, financiële participatie en beheer en beëindiging.

Foto van de opgehaalde informatie tijdens de tweede werksessie

Praatplaat die een impressie geeft van de gezamenlijke bijeenkomsten. In de bijeenkomsten werden diverse werkvormen afgewisseld waaronder inleidende presentaties, individuele gesprekken en werksessies met voldoende interactie tussen alle deelnemers. De praatplaat is voorzien van enkele opmerkingen die zijn gemaakt tijdens de bijeenkomsten.

4. Het afwegingskader

In dit hoofdstuk worden de hoofdcriteria en spelregels van het afwegingskader uiteengezet. Met de hoofdcriteria kan de gemeente initiatieven beoordelen en wegen. Voor initiatiefnemers maken de hoofdcriteria inzichtelijk waaraan een initiatief moet voldoen om kansrijk te zijn. Per hoofdcriterium zijn spelregels geformuleerd. De spelregels geven aan op welke wijze er kan worden voldaan aan het hoofdcriterium. Andere wijzen dan de spelregels zijn ook mogelijk. De hoofdcriteria zijn vormgegeven als ster en de bijbehorende spelregels als cirkel in dezelfde kleur als het hoofdcriterium. Aan de hand van kaarten, foto's en principeschetsen worden de hoofdcriteria en spelregels nader toegelicht.

Hoofdcriterium

Spelregel

Hoofdcriteria en spelregels in dezelfde kleur horen bij elkaar. De hoofdcriteria zijn voorzien van een nummer zodat het zonnekader (zie pagina 54 en 55) ook leesbaar is in grijstinten.

4.1 Ruimtelijke inpassing

Er wordt veel waarde gehecht aan het huidige landschap. Tijdens de werksessies sprak men zich uit: het liefst komt er helemaal geen zonneveld, maar als het er toch komt staat het landschap met al haar kwaliteiten en functies voorop.
Een goede ruimtelijke inpassing is dus een vereiste. De initiatiefnemer stelt een plan met de ruimtelijke onderbouwing van het initiatief op. Via dit product toont hij aan uitspraak te doen over de volgende aspecten*:

Landschappelijke structuren en patronen
Voor het Zutphens Broekgebied wordt de ervaring van het coulissenlandschap met afwisseling in open- en beslotenheid en doorkijkjes als zeer belangrijk ervaren. Een zonneveld dient zo veel mogelijk uit het zicht te worden geplaatst zonder dat dit ten koste gaat van dit kenmerkende coulissenlandschap.

Voor de Overmarsch geldt dat vanwege de grote druk van diverse ontwikkelingen (woningbouw, kassencomplexen, aanleg van de rondweg), men veel waarde hecht aan het laatste stukje groen. Dit vraagt om een zorgvuldige aanpak bij de realisatie van zonnevelden in evenwicht met huidige functies. Mochten er zonnevelden gerealiseerd worden, dan gaat de voorkeur uit langs wegen, in overhoeken en langs spoorlijnen.

Maat en schaal
De landschappen van het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch hebben een grote maat en schaal. Sluit hierop aan door bij het plaatsen van zonnevelden rekening te houden met de mate van openheid en beslotenheid.

Bestaande natuurwaarden
Voor beide zoekgebieden zijn het open landelijke gebied en de aanwezige natuurwaarden (reeën, konijnen, hazen, das, vogels) veelgenoemde waarden die behouden moeten blijven.

Groene randen
De zichtbaarheid van zonnevelden is een belangrijk thema. Bij voorkeur zijn zonnevelden niet zichtbaar. Een brede groene landschappelijke rand draagt bij aan de gewenste onzichtbaarheid. Deze groene rand moet passen bij het landschap, bijvoorbeeld een singel, houtwal, of bomenlaan.

*Afspraken hierover worden opgenomen in de vergunning, waarmee er een basis ligt voor handhaving door de gemeente.

Zorgvuldige opstelling
Op het schaalniveau van het zonneveld zelf zijn vooral de elementen als hoogte, oriëntatie en uitlijning van de panelen, relevant.

Bijkomende elementen
Tot slot vragen bijkomende elementen zoals hekwerken, ordening en vormgeving van constructies, transformatiestations en verdeelstations om een zorgvuldig ontwerp.

Op de volgende pagina's worden de hoofdcriteria (sterren) en spelregels (cirkels) gepresenteerd. De gemeente beoordeelt het initiatief aan de hand van het hoofdcriterium. Hier wordt invulling aan gegeven via de spelregels.

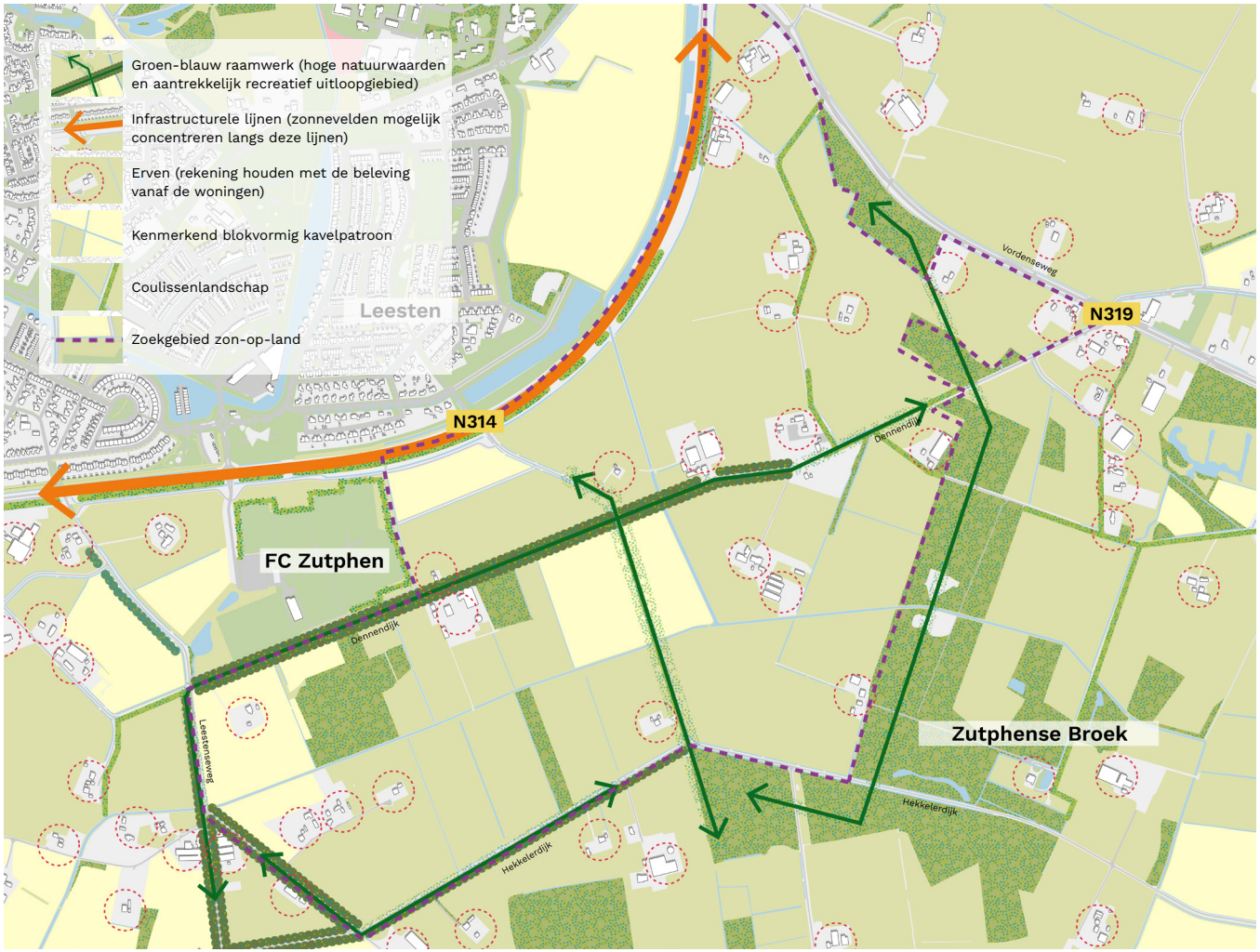
Referentiebeeld van het zonneveld Zonnestroom op de Revelhorst

1 Het initiatief past binnen en sluit aan op landschappelijke structuren en patronen

Huidige watergangen, groenstructuren, routes en de beleving van het coulissenlandschap (Zutphens Broekgebied) en de openheid (Overmarsch) blijven behouden.

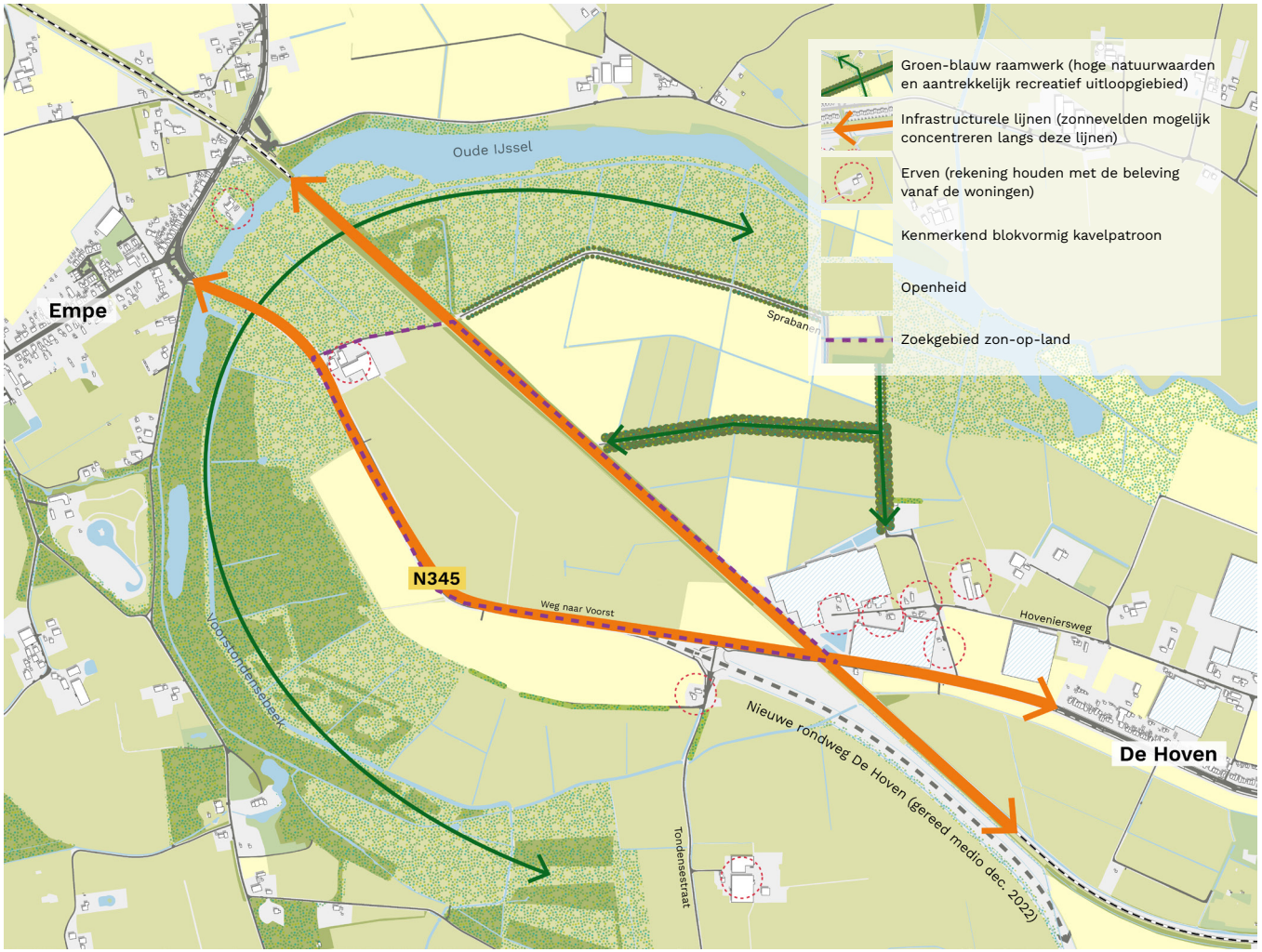
Het initiatief is passend binnen het kavelpatroon. Bij voorkeur past de richting van de panelen ook bij de kavelstructuur.

Er worden bij voorkeur locaties benut langs grote wegen (zoals de N314 en N345), spoorlijnen, op- en afritten en overhoeken. Hierlangs mogen grotere aaneengesloten zonnevelden gerealiseerd worden*.

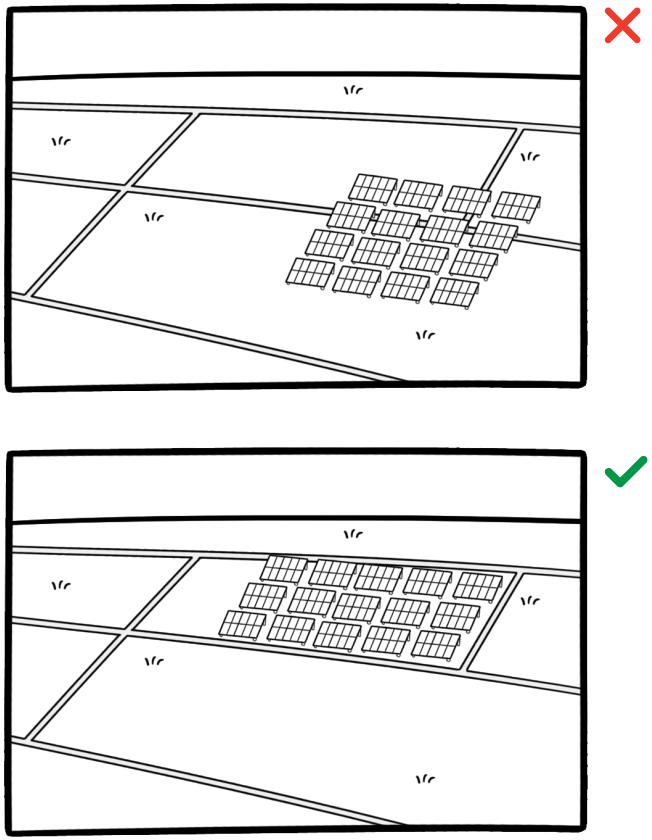

Kaart van het Zutphens Broekgebied met belangrijke landschappelijke structuren en patronen waar rekening mee moet worden gehouden bij het realiseren van een zonneveld

* Vanuit zichtbaarheid zijn zonnepanelen langs infrastructuur volgens de Erfgoedadviesraad van de gemeente Zutphen niet wenselijk.

Kaart van de Overmarsch met belangrijke landschappelijke structuren en patronen waar rekening mee moet worden gehouden bij het realiseren van een zonneveld

Principeschetsen van diverse wijzen van aansluiting van een zonneveld op de landschappelijke structuur van de kavels. Bij voorkeur past de richting van de panelen ook bij de kavelstructuur.

2 Het initiatief sluit aan op de omgeving en de maat en schaal van het landschap

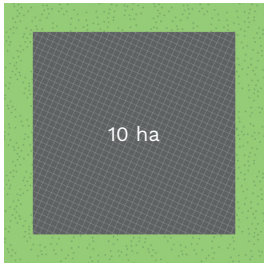
De omvang van het initiatief mag groter zijn dan 5 hectare. De voorkeur gaat uit naar meerdere kleine velden (zie nummer 3 en 4). Langs infrastructurele lijnen mogen het ook grotere aaneengesloten velden zijn (zie nummer 1 en 2). Het landschap wijst uiteindelijk uit welke omvang van een initiatief passend is.

Houd rekening met de mate van openheid (bijv. weides) en beslotenheid (bijv. bosjes, lanen en bebouwing).

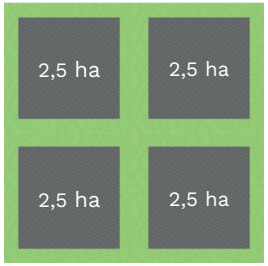
Zonnevelden zijn bij voorkeur onzichtbaar. Maak gebruik van groene randen (zie pagina 32). De initiatiefnemer toont aan wat het zonneveld doet met de beleving van het coulissenlandschap (Zutphens Broekgebied) en openheid (Overmarsch) vanaf woningen en wegen.

Minimaliseer de overlast van zonnevelden (geluid, ongewenst zicht en schittering) door voldoende afstand te houden tot woningen (minimale wettelijke afstand is 50 meter) en door een groene landschappelijke rand aan te brengen.

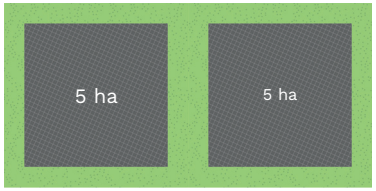
Voorkom dat woningen worden ingesloten door zonnevelden.

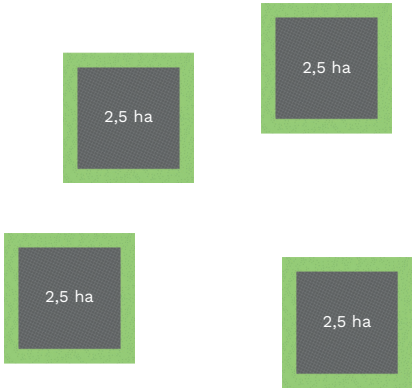
1. Geconcentreerd in één groot veld

3. Kleinere velden geconcentreerd tot één groot veld

2. Geconcentreerd in twee grote velden

4. Kleinere velden verspreid in het gebied

Principeschetsen van diverse wijzen waarop wordt omgegaan met de concentratie en omvang van zonnevelden.

Visualisaties op ooghoogte in een open landschap helpen om het ruimtelijke effect te bepalen van zonnevelden op de beleving van de openheid (Overmarsch)

Visualisaties op ooghoogte in een besloten landschap helpen om het ruimtelijke effect te bepalen van zonnevelden op de beleving van het coulissenlandschap (Zutphens Broekgebied)

3

Het initiatief houdt zoveel mogelijk rekening met bestaande natuurwaarden

Bestaande groen- en waterstructuren blijven behouden. Behoud de gelaagdheid en diversiteit van de natuur door een geschikte wijze van landschapsbeheer te bepalen.

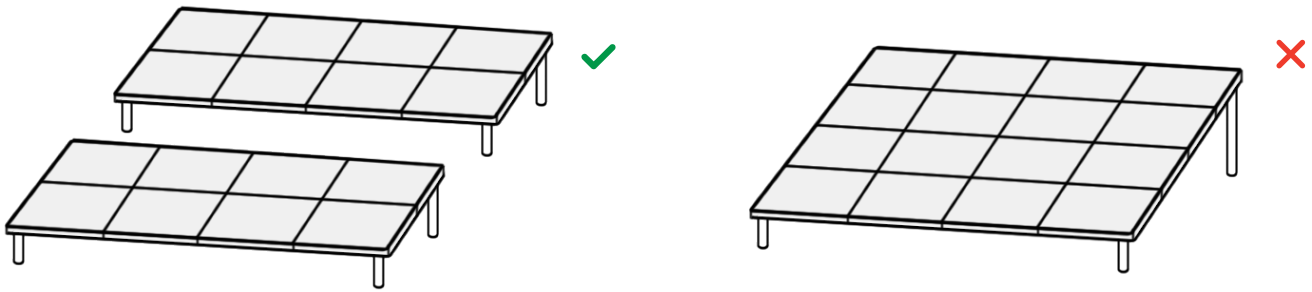
Migratie van kenmerkende soorten per zoekgebied moet mogelijk blijven. Houd hiermee rekening bij de positionering van de zonnevelden. Zorg voor groene corridors binnen en langs het zonneveld als groene verbindingszone en bied voorzieningen aan in de hekwerken rondom het zonneveld zodat zoogdieren, amfibieën en insecten deze kunnen passeren.

De zonnepanelen zijn voldoende hoog (maximaal 2,5 meter) en met voldoende ruimte tussen de panelen en tussen de stellages ten behoeve van een gezonde bodem zodat de biodiversiteit kan toenemen.

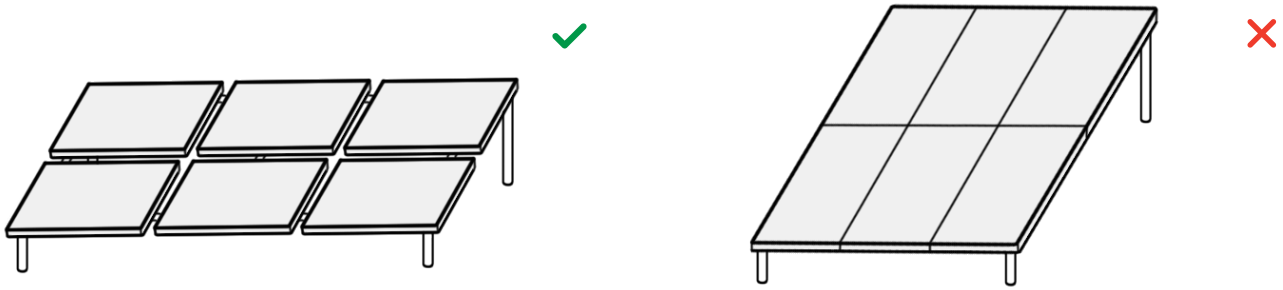
Ten allen tijden moet de initiatiefnemer voldoen aan natuurwetgeving en de benodigde onderzoeken hebben gedaan bij de vergunningaanvraag. Op de volgende pagina's worden de natuurkwaliteiten, bedreigingen, soorten en ontwikkelmogelijkheden voor het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch beschreven, waar bij de realisatie van een zonneveld rekening mee moet worden gehouden.

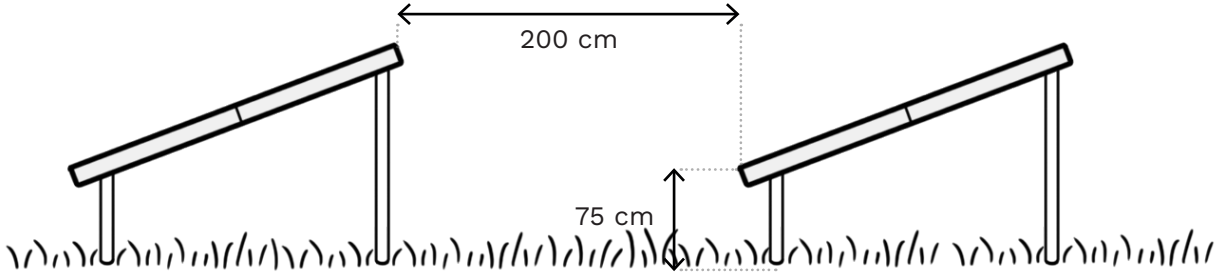
Principeschetsen van zonnevelden en biodiversiteit: Bij oost-west-opstellingen is de hoeveelheid licht onder de panelen erg laag wat leidt tot een lagere biodiversiteit. Bij zuid-opstellingen is de lichtinval en dus de biodiversiteit onder de panelen hoger.

Principeschetsen van zonnevelden en biodiversiteit: Onder smalle stellages (tafels) komt meer licht op de bodem dan onder bredere. In dat opzicht is een wat groter aantal smalle tafels te verkiezen boven minder, maar bredere tafels.

Principeschetsen van zonnevelden en biodiversiteit: Een kleine ruimte tussen de panelen (1 cm) zorgt voor een betere neerslagverdeling op de bodem. De voorkeur gaat hierbij uit om zonnepanelen in 'landscape' te positioneren in plaats van 'portrait'. Daardoor liggen de spleten dichter bij elkaar.

Principeschetsen van zonnevelden en biodiversiteit: Vanaf ongeveer 2 meter tussen de rijen zijn hoge soortenaantallen mogelijk, mits het beheer goed is. De hoogte van het laagste deel van de tafel is voor de hoeveelheid licht minder belangrijk, maar hogere tafels van ongeveer 75 cm maken het beheer makkelijker.

Bron (kopieer de link naar browser): https://research.wur.nl/en/publications/verkenning-van-bodem-en-vegetatie-in-25-zonneparken-in-nederland-

Zutphens Broekgebied

Natuurkwaliteit en bedreigingen

De bermen langs de N314 leveren groeiplaatsen voor veel planten en leefgebied voor insecten. Maar voor veel soorten is de N314 ook een gevaarlijke barrière. Verder zijn langs de watergangen en in de bosschages veel soorten waargenomen. De agrarische percelen daarentegen zijn relatief soortenarm.

Zonnevelden in 'kamers' als kleinschalig mozaïek met groene corridors

Bron: https://www.tubantia.nl/enschede/plan-voor-zonnepark-van-15-hectare-langs-n35-bij-enschede~af7ab6f1/

Zoogdieren	**Vogels**
Bunzing, Das, Haas, Konijn en Ree	Boerenzwaluw, Boomvalk, Gele kwikstaart, Graspieper, Grauwe vliegenvanger, Grote lijster, Huismus, Huiszwaluw, Kneu, Kramsvogel, Matkop, Patrijs, Ringmus, Spotvogel, Steenuil, Tapuit, Torenvalk, Visdief en Watersnip
Planten	**Amfibieën en reptielen**
Korenbloem, Rapunzelklokje, Bosanemoon, Gewone salomonszegel en Veldrus	Gewone pad en Groene kikker
Vissen	**Vlinders**
Bittervoorn, Riviergrondel, Snoek en Zonnebaars	Citroenvlinder, Groot koolwitje, Klein koolwitje, Koevinkje, Zwartsprietdikkopje, Bruine daguil, Lieveling, Sint-Jansvlinder en Wilgenhoutrups
Libellen	**Overige insecten**
Beekoeverlibel, Bruine glazenmaker, Kleine roodoogjuffer, Vuurlibel en Weidebeekjuffer	Greppelsprinkhaan Grote groene sabelsprinkhaan, Krasser, Ratelaar en Wekkertje

Tabel met de karakteristieke soorten in het Zutphens Broekgebied

Ontwikkelmogelijkheden

Om het leefgebied van soorten in het agrarische landschap van het Zutphens Broekgebied te vergroten is het van belang om de biodiversiteit in het hele agrarische gebied te verbeteren en niet enkel in kleine natuurgebiedjes. Daarnaast draagt aangepast maaibeheer bij aan de instandhouding van de biodiversiteit. Hierdoor kunnen soorten beter migreren door het Zutphens Broekgebied zelf, maar ook naar omliggende gebieden waaronder beekdal de Vierakkerse Laak en de natuurzones rondom de Leestensche Broek. Mogelijke maatregelen zijn:

- Aanleg kruidenrijk grasland
- Toevoegen kleine landschapselementen zoals hagen, singels en houtwallen
- Aanleg helofytenfilters bij afvoer naar watergangen
- Stimuleren aanleg erfbeplanting en natuurlijke afscheidingen
- Aanbrengen van nestkasten of plankjes voor vogels, vleermuiskasten en insectenhotels
- Extensiveren maaibeheer langs watergangen
- Aangepast maaibeheer op de graslanden (wildredders toepassen, minder brede maaibalken gebruiken en maaien vanuit het midden naar buiten toe)

Overmarsch

Natuurkwaliteit en bedreigingen

De natuurkwaliteit in de Overmarsch wordt bepaald door de openheid van het landschap en de aanwezige meidoornhagen rond extensieve weilanden. Mogelijke bedreigingen in het agrarische gebied is een intensivering van het landgebruik, waarbij landschapselementen als meidoornhagen kunnen verdwijnen. Verder is er een duidelijke relatie met de omliggende natuurgebieden, waar soorten beschutting en nestgelegenheid vinden. Ook de bermen van de N345 vertegenwoordigen een eigen natuurkwaliteit. Door de vele bloeiende planten vormt dit een verbindingszone voor insecten.

Bloem- en kruidenrijke randen rondom en tussen de panelen dragen bij aan een gezonde bodem en de biodiversiteit
Bron: https://weblog.wur.nl/uitgelicht/bloemen-bijen-en-zonnepanelen/

Zoogdieren	**Vogels**
Wezel, Das, Haas, Ree, Vos, Mol, Muskusrat en Bruine rat	Boerenzwaluw, Boomvalk, Gele kwikstaart, Graspieper, Grutto, Huismus, Huiszwaluw, Kneu, Koekoek, Kramsvogel, Nachtegaal, Patrijs, Ringmus, Smient, Steenuil, Torenvalk, Veldleeuwerik, Visdief, Wulp, Zwarte mees, Kolgans en Brandgans
Planten	**Amfibieën en reptielen**
Kleine bevernel, Sikkelklaver, Zacht vetkruid, Aardaker, Akkerklokje, Geel walstro, Grote Tijm, Rode klaver, Hertshoornweegbree en Wilde cichorei	Bruine kikker, Gewone pad en Groene kikker
Vissen	**Vlinders**
Bittervoorn, Snoek, Bermpje, Baars en Tiendoornige stekelbaars	Distelvlinder, Atalanta, Dagpauwoog, Citroenvlinder, Oranjetipje en Plakker
Libellen	**Overige insecten**
Paardenbijter, Blauwe breedscheenjuffer, Bruine glazenmaker, Blauwe glazenmaker en Smaragdlibel	Greppelsprinkhaan, Krasser, Ratelaar, Wekkertje en Zuidelijk spitskopje

Tabel met de karakteristieke soorten in de Overmarsch

Ontwikkelmogelijkheden

De relatie tussen de Overmarsch en het omliggende natuurgebied Kijfsdijken; de oude meander, biedt kansen voor het vergroten van de natuurwaarde in beide gebieden. Hiervoor kunnen landschapselementen zoals meidoornhagen en bomenlanen voor verbinding van de gebieden zorgen. Daarnaast vormen overige lijnvormige elementen waaronder de N345, de spoorlijn en Voorstondense beek (potentiële) ecologische verbindingen voor flora en fauna. De bermen langs de N345 zijn kruidenrijk. Met ecologisch bermbeheer kan deze soortenrijkdom worden behouden. Mogelijke maatregelen zijn:

- Extensiever gebruik weilanden (kruidenrijker)
- Toepassen van kruidenrijke faunaranden rond maisakkers
- Versterking van de aanwezige landschapselementen (meidoornhagen, knotwilgen)
- Aandacht voor de functies voor flora en fauna bij beheer en onderhoud, of reconstructies van de lijnvormige elementen
- Aanleg faunapassage bij barrières als de spoorweg en provinciale weg aansluitend op de landschapselementen
- Aanleg poelen, verbonden met landschapselementen
- Dubbele bermen langs de N345 bieden de mogelijkheid om het maaien te faseren
- Voortzetting ecologisch bermbeheer

4

Het initiatief heeft groene randen rondom, die qua breedte en inrichting bij de omgeving passen

Maak gebruik van gebiedskenmerkende randen en inheemse beplanting en sluit aan op al aanwezige structuren. De voorkeur voor zowel het Zutphens Broekgebied als de Overmarsch gaat uit naar een singel, houtwal, haag, struweelrand, bomenlaan of bosschage. De breedte van deze groene randen varieert van ongeveer 5 tot 15 meter. Dit is een breedte die we terug zien bij groene randen van bestaande zonneparken.

Bomenlaan

Bosschage

Bron: https://nlsolarparkdekwekerij.nl/

Singel

Zutphens Broekgebied

Gebiedskenmerkende randen

- Bomenlanen
- Houtwallen (fors)
- Bosschages
- Watergangen
- Bloemrijke bermen

In deze randen vinden we met name de volgende soorten: Eik, populier, berk, els, wilg, plataan en rietsoorten als liesgras

Inheemse beplanting

Maak gebruik van beplanting die het goed doet op kalkloze zandgronden. De meest kenmerkende vegetatietypen die hier passen zijn de elzenbroekbossen en natte hooilanden waaronder Dotter-bloemhooilanden. Verder kunnen elementen als wilgenstruweel en rietkragen hersteld worden.

Haag/struweel

Houtwal
Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Houtwal

Meidoornhaag
Bron: https://hetreestdal.nl/?p=7398

Overmarsch

Gebiedskenmerkende randen

- Meidoornhagen met zoomvegetatie
- Struwelen
- Houtwallen (gering)
- Bomenlanen
- Bloemrijke bermen

In deze randen vinden we met name de volgende soorten: Eenstijlige meidoorn, knotwilg, populier, eik, iep, es en stroomdalgraslanden

Inheemse beplanting

Maak gebruik van beplanting die het goed doet op rivierkleigronden. Het karakter van de vegetatie die in dit gebied past, bestaat vooral uit soortenrijke graslanden, pionierbegroeiingen, weelderige, structuurrijke ruigten en open wilgenbegroeiingen.

5 Het initiatief heeft een zorgvuldig ontworpen opstelling en uitlijning

De hoogte van de zonnepanelen is max 2,5 m mits de ervaring van het coulissenlandschap (Zutphens Broekgebied) en ervaring van de openheid (Overmarsch) blijven behouden.

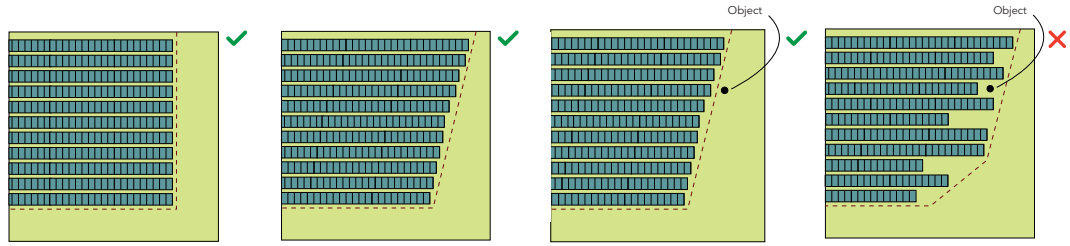
Zorg voor een nette uitlijning van het zonneveld. Zie hiervoor de principeschetsen rechtsboven.

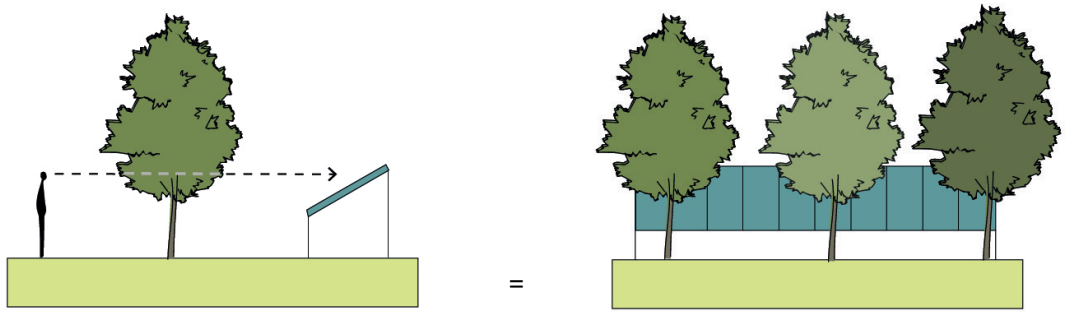
De opstelling en panelen zijn eenduidig: in dezelfde richting, hoogte, kleur en materiaal.

Er is rekening gehouden met zichtbaarheid van het zonneveld en de wijze waarop de groene randen zijn ingericht. Inwoners dachten aan verdiepte zonnevelden, maar dit lijkt niet heel realistisch.

Principeschetsen van diverse wijzen van uitlijnen van de panelen. De uitlijning is van invloed op de ruimtelijke verschijningsvorm

Principeschetsen van diverse groene randen en het effect op de zichtbaarheid van zonnevelden

6

Het initiatief heeft zorgvuldig ontworpen bijkomende elementen

Hekwerken, poorten, transformatorstations, energie-opslag gebouwen en bijgebouwen zijn in eenheid ontworpen en hebben bij voorkeur een functioneel, landelijk of terughoudend karakter.

Gecamoufleerd bijgebouw
Bron: https://stellingwerf.nl/regio/Eerste-panelen-Zonnepark-Molenbosch-geplaatst-26583495.html

Hekwerk met landelijk karakter
Bron: https://nlsolarparkdekwekerij.nl/

Houten bijgebouw
Bron: http://vdbwoodsolutions.be

Hekwerk met terughoudend karakter
Bron: https://www.planviewer.nl/imro/files/NL.IMRO.0983.BP201704BERNHARD-VA01/b_NL.IMRO.0983.BP201704BERNHARD-VA01_tb2.pdf

Hekwerk met functioneel karakter
Bron: https://www.dehaashekwerk.nl/

4.2 Meerwaarde voor de omgeving

De ontwikkeling van een zonneveld moet ook positief bijdragen aan de omgeving: een maatschappelijke meerwaarde leveren. Dat betekent dat er niet alleen een zonneveld gerealiseerd wordt, maar dat er ook iets extra's toegevoegd wordt, wat van betekenis is voor bijvoorbeeld het landschap, de natuur en/of de recreatie. Er wordt gevraagd om een extra kwaliteitsprestatie bovenop de minimaal vereiste goede inpassing. Je kunt daarbij denken aan herstellen of versterken van landschappelijke en ecologische structuren, bijvoorbeeld door houtsingels, struwelen en kruidenrijke randen toe te voegen. Routes, ommetjes, een uitkijktoren, een picknickplek, educatieve bordjes of een oplaadpunt voor e-bikes zijn voorbeelden die kunnen bijdragen aan recreatie. Deze meerwaarde kan gerealiseerd worden op de locatie van het zonneveld zelf, maar ook op een andere plek in de (nabije) omgeving als dat beter passend is.

Dit is maatwerk. Het is van belang hierbij de omgeving nauw te betrekken, vanwege gebiedskennis. De wijze waarop de maatschappelijke meerwaarde wordt gerealiseerd is een belangrijk aspect om samen met de omgeving uit te werken tijdens het, te doorlopen, participatietraject. De initiatiefnemer dient aan te tonen welke maatschappelijke meerwaarde zijn initiatief levert en hoe hij de omgeving nauw heeft betrokken. Dit moet worden vastgelegd als onderdeel van het participatieplan en in de verslaglegging na het doorlopen participatietraject*.

Meerwaarde voor recreatie en beleving door middel van wandelpaden nabij een zonneveld
Bron: https://bureaubuiten.nl/recreatief-zonnepark-biedt-kansen-voor-duurzame-energie/

*Afspraken hierover worden opgenomen in de vergunning, waarmee er een basis ligt voor handhaving door de gemeente.

7

De initiatiefnemer toont aan hoe het initiatief (met maatwerk en in samenwerking met de omgeving) een positieve bijdrage levert aan de omgeving

Het initiatief levert een positieve bijdrage aan landschap. Bijvoorbeeld door middel van versterking van de aanwezige landschapselementen.

Het initiatief is sociaal ingepast en levert een positieve bijdrage aan recreatie en beleving. Bijvoorbeeld door zonnevelden integraal te ontwerpen met ruimte voor wandelen en verblijven.

Het initiatief levert een positieve bijdrage aan natuur en biodiversiteit. Om deze biodiversiteit te kunnen garanderen is een combinatie van natuurbeheer vereist.

Het initiatief levert een positieve bijdrage aan de bodem en is in evenwicht met huidige functies zoals landbouw.

Door eerst actief te maaien en het maaisel af te voeren, verschraalt de bodem

Bron: https://www.perfectvanwamel.com/product/sunswing/

Vervolgens leveren bloemrijk grasland meerwaarde voor natuur en biodiversiteit

Bron: https://www.eneco.nl/over-ons/wat-we-doen/duurzame-bronnen/zonnepark-tholen/

Meerwaarde landbouw, bodem en biodiversiteit

Zonnevelden kunnen een positieve bijdrage leveren aan de bodem en de biodiversiteit. In Nederland is een té voedselrijke bodem (met name stikstof) door landbouwkundig gebruik de belangrijkste oorzaak voor een lage biodiversiteit. Verschraling van deze voedselrijke bodems is essentieel om succesvol de biodiversiteit te verhogen. Hiervoor bieden zonnevelden, die op oorspronkelijke landbouwgronden worden geplaatst, uitkomst.

Door een actief maaibeheer toe te passen op het zonneveld, verschraalt de bodem. Dit kan bereikt worden door 2 tot 3 keer per jaar te maaien en het maaisel af te voeren voor minimaal 5 jaar. Vervolgens kan gefaseerd gemaaid worden. Wanneer de gronden zijn verschraald, kunnen de gronden ook worden begraasd (bij voorkeur in compartimenten) door schapen*.

Meerwaarde per zoekgebied

Tijdens de werksessies zijn diverse vormen van meerwaarde besproken. Deze variëren per gebied. Op de volgende pagina's wordt de mogelijke meerwaarde voor het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch toegelicht met betrekking tot de thema's landschap, landbouw, natuur en recreatie.

*Bron: https://research.wur.nl/en/publications/verkenning-van-bodem-en-vegetatie-in-25-zonneparken-in-nederland-

Fietsroutes dragen bij aan de recreatie en beleving van het landschap
Bron: https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=25146

Zonneveld gekoppeld aan educatieve voorzieningen
Bron: https://www.nicowissing.com/hoe-zonneparken-wel-in-het-landschap-passen/

Insectenhotels bij zonnevelden dragen bij aan het vergroten van de biodiversiteit
Bron: https://blog.zonnepanelendelen.nl/2021/07/zonnepark-lungendonk-tpsolar/

Zutphens Broekgebied

Landschap

Er zijn veel groene randen en bomenlanen aanwezig. Bij de aanleg van een zonneveld zouden die moeten worden gehandhaafd en eventueel worden uitgebreid rondom het park. Daarnaast zou een zonneveld moeten worden verenigd met het coulissenlandschap.

Landbouw

Zonnevelden kunnen dienen als overgangszone tussen intensieve landbouw naar meer extensieve landbouw of natuur.

Natuur

Combineer zonnevelden met landschappelijke randen die de biodiversiteit verhogen en functioneren als ecologische corridors voor dieren. Zorg dat een zonneveld bijdraagt aan het verbeteren van het leefgebied van insecten.

Recreatie

Het Zutphens Broekgebied is het uitloopgebied van de stad: het moet dus aantrekkelijk blijven voor wandelaars en fietsers. De klompenpaden in het gebied worden gewaardeerd en zouden bij de aanleg van een zonneveld kunnen worden geïntegreerd in het park. Ook kunnen zonnevelden een bijdrage leveren aan het verbeteren van fietsverbindingen. Daarnaast kan een zonneveld als lokale attractie functioneren (met bloemen, wandelpaden, een kinderboerderij, etc.) die het recreatiegebied verrijkt.

Bloem- en kruidenrijke randen rondom en tussen de panelen dragen bij aan een gezonde bodem en de biodiversiteit
Bron: https://weblog.wur.nl/uitgelicht/bloemen-bijen-en-zonnepanelen/

Zonneveld gekoppeld aan begrazing
Bron: https://beuningen.nieuws.nl/gemeente/20200526/schapen-grazen-onder-zonnepark-lage-woerd/

Bij de aanleg van een zonneveld blijven bestaande bomen behouden en wordt aansluiting gezocht op overige groenstructuren
Bron: https://www.laarberg.nl/jury-circular-economy-award-laarberg-zet-heel-lovenswaardige-stappen/

De Overmarsch

Landschap

Vanwege de grote druk van diverse ontwikkelingen, wordt de Overmarsch gezien als landschappelijk erfgoed waar zorgvuldig mee om moet worden gegaan. Zonnevelden kunnen wellicht gekoppeld worden aan de kassencomplexen.

Landbouw

Op dit moment wordt er geboerd in dit gebied en men geeft aan dat dit in de toekomst ook zou moeten kunnen. Eventueel kan een zonneveld gecombineerd worden met begrazing.

Natuur

Zonnevelden moeten gekoppeld worden aan landschappelijke randen die de biodiversiteit verhogen. Deze zonnevelden mogen niet ten koste gaan van bestaande bomen. Daarnaast zou met een zonneveld geïnvesteerd kunnen worden in ecologische corridors naar omliggende natuurgebieden die onderdeel zijn van het Gelders Natuurnetwerk.

Recreatie

De Overmarsch is een rustgebied voor veel weidevogels en dus is te veel recreatie ongewenst. Eventueel zou een zonneveld een bijdrage kunnen leveren aan recreatie door extra nestgelegenheden voor vogels te combineren met een vogeluitkijkpunt.

4.3 Participatie

Een van de voorwaarden voor realisatie van zonnevelden is een goede sociale inpassing in de vorm van participatie. Door bewoners en belanghebbenden zo vroeg en goed mogelijk in het proces te betrekken, worden plannen rijker aan inhoud en kwaliteit, is er meer draagvlak en neemt de kans op een realisatie toe.

Initiatieven voor grootschalige zonnevelden vallen onder verplichte participatie als de Omgevingswet in werking is getreden. Hiertoe heeft de raad op 12 september 2022 besloten. Voor de verplichte en reguliere participatie is door het college van burgemeester en wethouders een handreiking opgesteld, zodat de betrokken belangen zo goed mogelijk inzichtelijk worden, het afwegingskader zon op land geeft ook richting. Participatie is vanuit de Omgevingswet verplicht, maar de vorm is vrijblijvend en dus heeft de initiatiefnemer een inspanningsverplichting. De initiatiefnemer is uiteindelijk verantwoordelijk voor het participatieproces. De initiatiefnemer geeft dus aan waarover de omgeving mag mee-weten, meedenken, of meebeslissen.

Bij het beoordelen van het initiatief kijkt de gemeente naar het proces (is er aan participatie gedaan?), en naar de opgehaalde belangen (hoe wordt er naar het initiatief gekeken?).
De inzet van de initiatiefnemer wordt door de gemeenteraad beoordeeld op basis van het participatieplan en initiatiefvoorstel. Hierin toont de initiatiefnemer aan welke afspraken er gemaakt worden. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij de volgende principes toepast en verantwoordt in een participatieplan:

Tijdige en goede communicatie
De initiatiefnemer moet zorgen voor een goede communicatie met duidelijke gesprekken over de planning en onafhankelijke verslaglegging. Hij geeft aan wanneer en op welke wijze hij de omgeving benadert. De initiatiefnemer betrekt de omgeving bij het formuleren en invullen van het planningsproces waardoor er commitment ontstaat. De omgeving wordt onder andere betrokken voorafgaand aan beslismomenten.

Juiste belanghebbenden
De omgeving geeft aan graag betrokken te worden op het moment dat zich een initiatief voor zonnevelden voordoet zodat men kan meedenken en meebeslissen. De omschreven belanghebbende zijn niet per definitie ‘belanghebbende’ zoals bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht. Zij kunnen dus mogelijk geen bezwaar/beroep indienen tegen het initiatief. Belanghebbenden zoals grondeigenaren, belangenorganisaties, waterschappen, buurtschappen en recreatieve gebruikers dienen betrokken te worden. De direct omwonenden die zicht hebben op een initiatief zouden hierbij de zwaarste stem moeten hebben bij de inpassing en het participatietraject van het initiatief.

Belangen van omwonenden
Een voorwaarde voor goede participatie is dat belanghebbenden invloed hebben op de uitwerking van het plan. Daarom is de initiatiefnemer transparant over de doelstellingen en randvoorwaarden voor de haalbaarheid van het initiatief. Daarnaast verlangt de gemeente dat een initiatiefnemer betrokkenen gelijkwaardig en met respect behandelt.

De participatie is vormvrij. De vormvoorschriften/ spelregels in het afwegingskader geven aan hoe de participatie kan worden vormgegeven. Maar er zijn ook andere vormen mogelijk. Het belangrijkste is dat een initiatiefnemer met een participatieplan aantoont te voldoen aan de hoofdcriteria.

Participatie onder de Omgevingswet
Met de komst van de Omgevingswet (verwachte invoeringsdatum: 1 januari 2024) wordt participatie een belangrijk onderdeel voor het maken van plannen en het aanvragen van vergunningen. In het kader van participatie bij de Omgevingswet is een handreiking en checklist participatie in ontwerp beschikbaar die van toepassing is voor ruimtelijke initiatieven. Deze handreiking en checklist helpen initiatiefnemers om participatie op te zetten en laten zien waar de gemeente op let bij de participatieresultaten.

Daarnaast is vooruitlopend op de komst van de Omgevingswet, een bestemmingsplan gemaakt (vastgesteld op 4 juli 2022) dat aansluit bij deze nieuwe wet: Omgevingsplan Landelijk Gebied. De juridische term voor dit plan is een ‘bestemmingsplan met verbrede reikwijdte’. Hierin staan alle regels over de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen haar grondgebied. Het Omgevingsplan Landelijk Gebied is het instrument waaraan allerlei initiatieven, waaronder zonnevelden tot 5 hectare, worden getoetst. Het afwegingskader vormt een aanvulling op het Omgevingsplan Landelijk Gebied en kan gebruikt worden om initiatieven te toetsen van zonnevelden groter dan 5 hectare.

8 De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het tijdig betrekken van de omgeving en een goede communicatie

De initiatiefnemer nodigt vroegtijdig in het planproces uit en betrekt de omgeving bij de start van het proces.

De initiatiefnemer zorgt voor tijdige uitnodigingen (minimaal 2 weken).

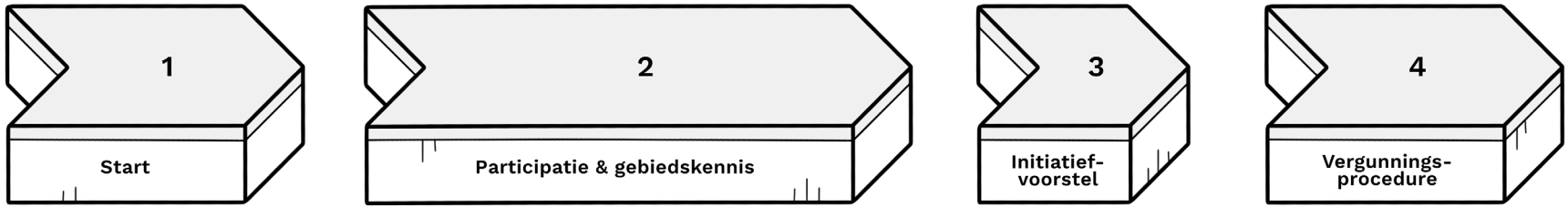
De initiatiefnemer geeft aan waarover de omgeving mag meeweten, meedenken, meewerken of meebeslissen.

De initiatiefnemer geeft aan hoe vaak en op welke momenten de omgeving betrokken wordt met voorafgaand duidelijke gesprekken over de planning.

Inwoners hebben aangegeven dat ze vanaf de start van een initiatief via een huis-aan-huis brief op de hoogte gesteld willen worden en bij belangrijke beslismomenten. Verder kan de initiatiefnemer uitnodigen via lokale krant, email, website of gaat persoonlijk langs bij omwonenden.

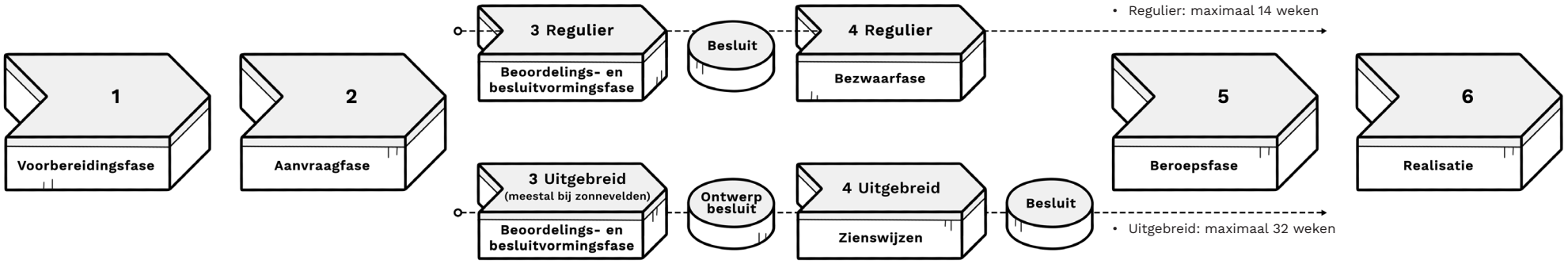
Foto van de eerste werksessie van het doorlopen participatieproces voor de totstandkoming van het afwegingskader

Initiatiefnemer	• Initiatiefnemer heeft overeenstemming met grondeigenaar • Initiatiefnemer start inventarisatie van het initiatief (gegevens, feiten en cijfers) • Eerste contact met gemeente	• Initiatiefnemer stelt een participatieplan op • Initiatiefnemer toont aan op welke wijze de 75% financiële deelname coöperatief wordt aangeboden • Initiatiefnemer voert een ruimtelijke analyse uit • Organiseert bijvoorbeeld een of meerdere ontwerpsessies • Maakt het ontwerp • Organiseert een terugkoppelsessie	• Initiatiefnemer dient het initiatiefvoorstel in • Het intiatief wordt beschreven en het ruimtelijk perspectief voor kwaliteit wordt onderbouwd met een inpassingsplan, plan voor meerwaarde en beheersplan
Gemeente	• Gemeente toetst of het initiatief voldoet aan de huidige beleidskaders, wet- en regelgeving	• Gemeente toetst het participatieplan en de wijze van financiële deelname • Indien akkoord wordt gegaan, plaatst de gemeente het initiatief op de lijst waarmee de vergunningsaanvraag procedure van start gaat	• De gemeente toetst het initiatiefvoorstel • Bij een positieve beslissing neemt de gemeente het initiatiefvoorstel in behandeling: principebesluit
Omgeving	• Grondeigenaar heeft overeenstemming met initiatiefnemer	• Gebiedskennis van de omgeving wordt geraadpleegd voor de ruimtelijke analyse • Kansen, wensen en ideeën worden in beeld gebracht bijvoorbeeld tijdens de onwerpsessie(s) • Eén of meerdere haalbare ontwerpen worden geschetst • Het ontwerp, verslag en onderbouwing van gemaakte keuzes wordt teruggekoppeld naar de omgeving	

Op de volgende pagina wordt de vergunningsprocedure uiteengezet.

Principeschets en tabel van het processchema voor de realisatie van een zonneveld met de rollen van de initiatiefnemer, gemeente en de omgeving

• Opstellen van de aanvraag van het zonneveld door de initiatiefnemer	• Indienen van de aanvraag en aanvullen met onderzoek waaronder:
	  • Flora en fauna
	  • Waterhuishouding
	  • Bodemkwaliteit
	  • Archeologie
	  • Milieu
	  • Monumenten etc.
		• Het bevoegd gezag (de gemeente) beoordeelt de aanvraag
		• De raad heeft ook adviesrecht als de omgevingswet in gaat. Zij mogen een oordeel vellen over plannen die niet in het omgevingsplan passen
			• Voor de reguliere procedure kunnen belanghebbenden eventueel bezwaar maken
			• Voor de uitgebreide procedure kunnen belanghebbenden tijdens de zienswijze hun reactie sturen naar de gemeente.
				• Na het mogelijke besluit van de omgevingsvergunning kunnen ‘belanghebbende’ zoals bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht, eventueel in hoger beroep gaan	• Bij een positief besluit (na de eventuele bezwaar en/of beroepsfase kan de bouw van het zonneveld beginnen

Principeschets en tabel van het processchema voor de vergunningsprocedure van een zonneveld

De initiatiefnemer betrekt de juiste belanghebbenden

De initiatiefnemer nodigt in elk geval uit: grondeigenaren (incl. pachters en verpachters), belangenorganisaties (recreatie, natuur, landschap, cultuurhistorie), waterschap, buurtschappen , recreatieve gebruikers en omwonenden binnen een straal van 500 m rondom het initiatief.

De initiatiefnemer betrekt de juiste deskundigheid (een landschapsarchitect, ecoloog, etcetera).

Omwonenden direct grenzend aan het initiatief hebben de belangrijkste stem in het participatieproces.

Samen met grondeigenaren, belangenorganisaties, omwonenden, landschapsarchitecten en de gemeente aan de slag tijdens werksessies

10

De initiatiefnemer houdt rekening met omwonenden en belangen

De initiatiefnemer is transparant over doelstellingen, randvoorwaarden voor haalbaarheid, criteria, afwegingen en informatie over het initiatief.

De initiatiefnemer zorgt voor onafhankelijke verslaglegging en terugkoppeling aan alle betrokkenen.

De initiatiefnemer communiceert duidelijk en tijdig over voortgang, beslismomenten en onderbouwde keuzes.

De initiatiefnemer behandelt betrokkenen gelijkwaardig en met respect, is open en transparant.

Foto van de eerste werksessie van het doorlopen participatieproces voor de totstandkoming van het afwegingskader

4.4 Financiële participatie

Om ervoor te zorgen dat zonnevelden lokaal verbonden zijn, is het wenselijk dat omwonenden financieel kunnen meedoen. Bij financiële participatie (gedeelde 'eigenaarschap') investeert de omgeving in het project en/of ervaart de voordelen van de opbrengsten van het project voor duurzame opwek. Dit zorgt voor draagvlak en sociale cohesie. Daarnaast creëert een project dat in zekere mate als lokaal eigendom is ontwikkeld hogere lokale en regionale opbrengsten. De bewoners in Zutphen geven aan dat indien er een zonneveld gerealiseerd wordt, er vooral behoefte is aan eigenaarschap met een lokaal karakter bijvoorbeeld via een lokale energie coöperatie zonder financieel winstoogmerk: geen 'cowboys'.

Financiële participatie is niet afdwingbaar in het vergunningsproces van een gemeente. Gemeenten kunnen wel afspraken maken over de manier waarop financiële participatie bij energieprojecten kan worden vormgegeven. Een van die afspraken gaat in op lokaal eigenaarschap. Zo is in het collegeakkoord door de coalitiepartijen opgenomen dat er minstens 75% lokaal eigenaarschap moet zijn. Hiervoor geldt voor de initiatiefnemer een inspanningsverplichting om dit te organiseren. De inzet van de initiatiefnemer wordt door de gemeenteraad beoordeeld op basis van het participatieplan en initiatiefvoorstel. Hierin toont de initiatiefnemer aan welke afspraken er gemaakt worden over de exploitatie en financiële deelname of tegemoetkoming aan de omgeving. Er zijn verschillende vormen van financiële participatie mogelijk die de initiatiefnemer kan inzetten:

Mede-eigendom

- Lokale energiecoöperatie (grond-eigenaar/ exploitant en omgeving zijn samen eigenaar)

Mee-investeren

- Aandelen/obligaties uitgeven aan omwonenden en inwoners van de gemeente
- Aandelen/obligaties uitgeven aan derden buiten de gemeente

Mee-profiteren

- Educatie basisscholen (ontwikkelaar biedt educatieve faciliteiten over duurzame energie aan)
- Lokale bedrijven inschakelen (voor de aanleg van het park kan een ontwikkelaar gebruik maken van lokale bedrijven/werkgelegenheid)
- Zonnepanelen doneren aan lokale club, vereniging of organisatie (in de buurt van het zonneveld)
- Voor ieder paneel dat op de grond wordt geplaatst, wordt er ook een paneel op het dak gerealiseerd
- Collectieve inkoop (bij aanleg van een zonneveld biedt de ontwikkelaar tegen gereduceerd tarief zonnepanelen voor daken aan inwoners aan)
- Postcoderoos (lokale energiecoöperatie biedt stroom aan inwoners via postcoderoos regeling)
- Gebiedsfonds (deel van de winst wordt beschikbaar gesteld voor investeringen in lokale voorzieningen, bv. dorpskern)

Referentiebeeld van de financiële participatievorm mee-profiteren: educatie over duurzame energie voor basisscholen
Bron: https://cfrcic.co.uk/heart-of-england-community-energy-launches-1-1-million-solar-bond-offer/

11

De initiatiefnemer heeft een inspanningsverplichting om te streven naar minimaal 75% lokaal eigendom

De initiatiefnemer spant zich in om lokaal eigendom mogelijk te maken en toont aan op welke wijze hij de financiële deelname faciliteert.

Bij zonneveld de Groene Weuste (Wierden), participeerden inwoners door aandelen te kopen in het park. Bovendien werden lokale bedrijven benaderd voor de aanleg van het park

Bron: https://degroeneweuste.nl/

Bijzonder aan zonneveld Endona (Heeten) is dat er gebruik wordt gemaakt van een omgevingsfonds

Bron: https://docplayer.nl/154965075-Het-proces-van-het-energiepark-heeten-in-grote-lijnen-e-gesprek-initiatiefnemers-met-de-gemeente-raalte-oktober-deelname-aan-de.html

Referentiebeelden van zonnevelden met succesvolle financiële participatie. Zonneveld Welschap (Eindhoven), verbindt stad en ommeland middels een postcoderoosboeket.

Bron: https://zonneparkwelschap.nl/

Zonneveld de Griene Greide (Garyp) is een initiatief van de inwoners van Garyp en in beheer van een lokale energie coöperatie

Bron: http://www.kockvolhoudbaaradvies.nl/opening-zonnepark-de-griene-greide-in-het-dorp-garyp-fantastisch-burger-initiatief/

4.5 Beheer en beëindiging

Om de klimaatdoelstellingen te halen worden zonnevelden onderdeel van het landschap. Het is belangrijk om bestaande landschappelijke structuren en ecologische kwaliteiten op z'n minst te behouden. Er liggen ook kansen om landschappelijke en ecologische structuren juist te versterken. Om dit goed te borgen maakt de initiatiefnemer een beheerplan, zodat huidige en toekomstige ecologische waarden goed verankerd zijn.

Naast het gegeven van de al aanwezige ruimtelijke structuren en elementen, speelt het aspect 'tijdelijkheid' een rol. Het is goed te realiseren dat de zonnevelden tijdelijk een plek hebben in het landschap. Gemiddeld gaat een zonneveld 25 tot 30 jaar mee. Daarna kunnen zonnepanelen worden gerecycled. De mogelijkheid bestaat ook om zonnepanelen na gebruik te vervangen voor nieuwe. De initiatiefnemer geeft aan hoe er wordt omgegaan met de materialen na ontmanteling (duurzaam afvoeren/hergebruik).

In die periode tot na het vertrek van het zonneveld, ontstaan kansen om het landschap te versterken en herstellen en maatschappelijke meerwaarde te creëren zodat er een robuuster landschap achterblijft. Voor sommige structuren en elementen is het misschien wenselijk ze te verwijderen na ontmanteling van het zonneveld om zo de openheid weer te herstellen. Andere structuren en elementen zijn misschien juist aangebracht als onderdeel van een robuuste structuur; deze wil je behouden na ontmanteling van het zonneveld. De initiatiefnemer dient dan ook bij zijn vergunningaanvraag aan te tonen hoe het gebied er na ontmanteling uit ziet, welke structuren en elementen behouden blijven, en welke verwijderd worden*.

Zonneveld de Kwekerij (Hengelo) combineert het opwekken van zonne-energie met natuurontwikkeling en levert een bijdrage aan de lokale biodiversiteit

Bron (kopieer de link naar browser): https://nlsolarparkdekwekerij.nl/

*Afspraken hierover worden opgenomen in de vergunning, waarmee er een basis ligt voor handhaving door de gemeente.

12

De initiatiefnemer toont aan hoe het zonneveld, de groene elementen en de bijkomende elementen van het zonneveld beheerd worden

Stel een beheerplan op. Betrek hierbij ecologische kennis en zorg voor een instandhoudingsverplichting. Door ecologisch onderzoek te doen wordt verkend welke plantensoorten, insecten en andere dieren behouden of vermeerderd kunnen worden.

Bij voorkeur worden groene structuren al aangebracht vóór de realisatie van het zonneveld.

Het beheer van een zonneveld kan samengaan met begrazing door schapen

Bron: https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR641929/1

Extensief maaibeheer komt ten goede van de biodiversiteit

Bron: https://www.lievegem.be/wonen-en-omgeving/wegen-riolering-en-openbaar-groen/bermbeheer

Eco-zonneveld ’t Oor (Den Haag) combineert duurzame energie- en voedselvoorziening. De ecologische zones rondom de sloten worden zorgvuldig onderhouden door vrijwilligers

Bron: https://www.helena-innovations.nl/site/project-zonnepark

Zorg dat de landschappelijke inpassing van een zonneveld aansluit op plantensoorten en insecten die in het gebied voorkomen

Bron: https://nlsolarparkdekwekerij.nl/

13

De initiatiefnemer toont aan hoe er wordt omgegaan met het initiatief na de ontmanteling

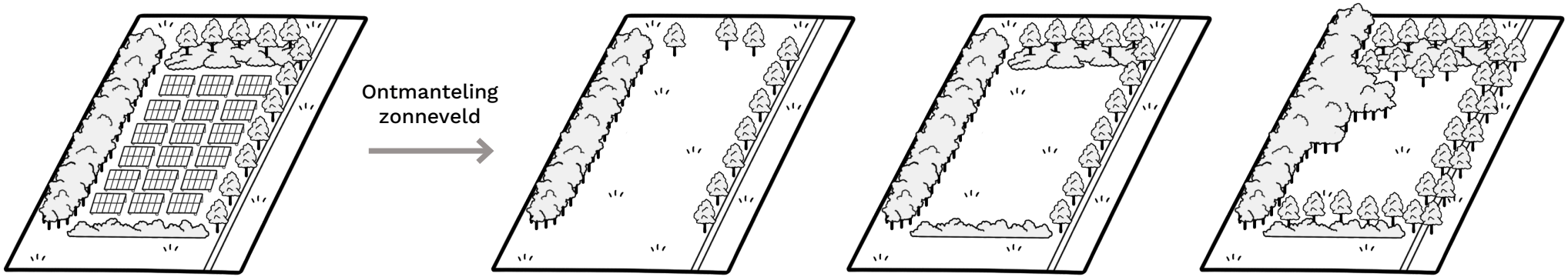
Na beëindiging van het zonneveld wordt het gebied naar de oorspronkelijke situatie hersteld. De aangebrachte maatschappelijke meerwaarde wordt deels of geheel behouden.

Alle recyclebare onderdelen van de zonnepanelen worden hergebruikt. De initiatiefnemer toont aan op welke wijze de zonnepanelen duurzaam verwerkt worden.

De initiatiefnemer toont de herkomst van de zonnepanelen aan. Bij voorkeur zijn de panelen in Europa geproduceerd.

Door tijdens de aanleg van een zonneveld landschappelijke structuren te versterken, blijft er na vertrek van het zonneveld een robuuster landschap achter
Bron: http://henklandlust.blogspot.com/2011/07/coulissen-landschap-bij-laude.html

Principeschets van de wijze waarop er met de landschappelijke inpassing kan worden omgegaan na de ontmanteling van het zonneveld

5. Zonnekader

Het Zonnekader geeft aan hoe het volgen van de beleidsregels en de hoofdcriteria van het afwegingskader leidt tot een positieve danwel negatieve grondhouding ten aanzien van een initiatief voor zon-op-land. Omdat de gemeente het bevoegd gezag is die de vergunningaanvraag beoordeelt, dient het zonnekader als middel voor de gemeente om een initiatief te toetsen. Daarnaast maakt dit zonnekader voor de initiatiefnemer duidelijk waar zijn initiatief aan moet voldoen. Het zonnekader is vormgegeven als beslisboom en wordt gepresenteerd op pagina 54 en 55. Het zonnekader werkt als volgt:

We beginnen bij het kader ‘Start’ en volgen de pijlen. In het volgende kader ‘Huidig beleid’ toetst de gemeente of het initiatief voldoet aan de huidige beleidskaders, wet- en regelgeving. Deze worden in dit kader opgesomd. Voor nadere toelichting kunt u terugbladeren naar hoofdstuk 2. Indien er wordt voldaan aan het huidige beleid volgen we de groene pijl naar de hoofdcriteria van het afwegingskader.

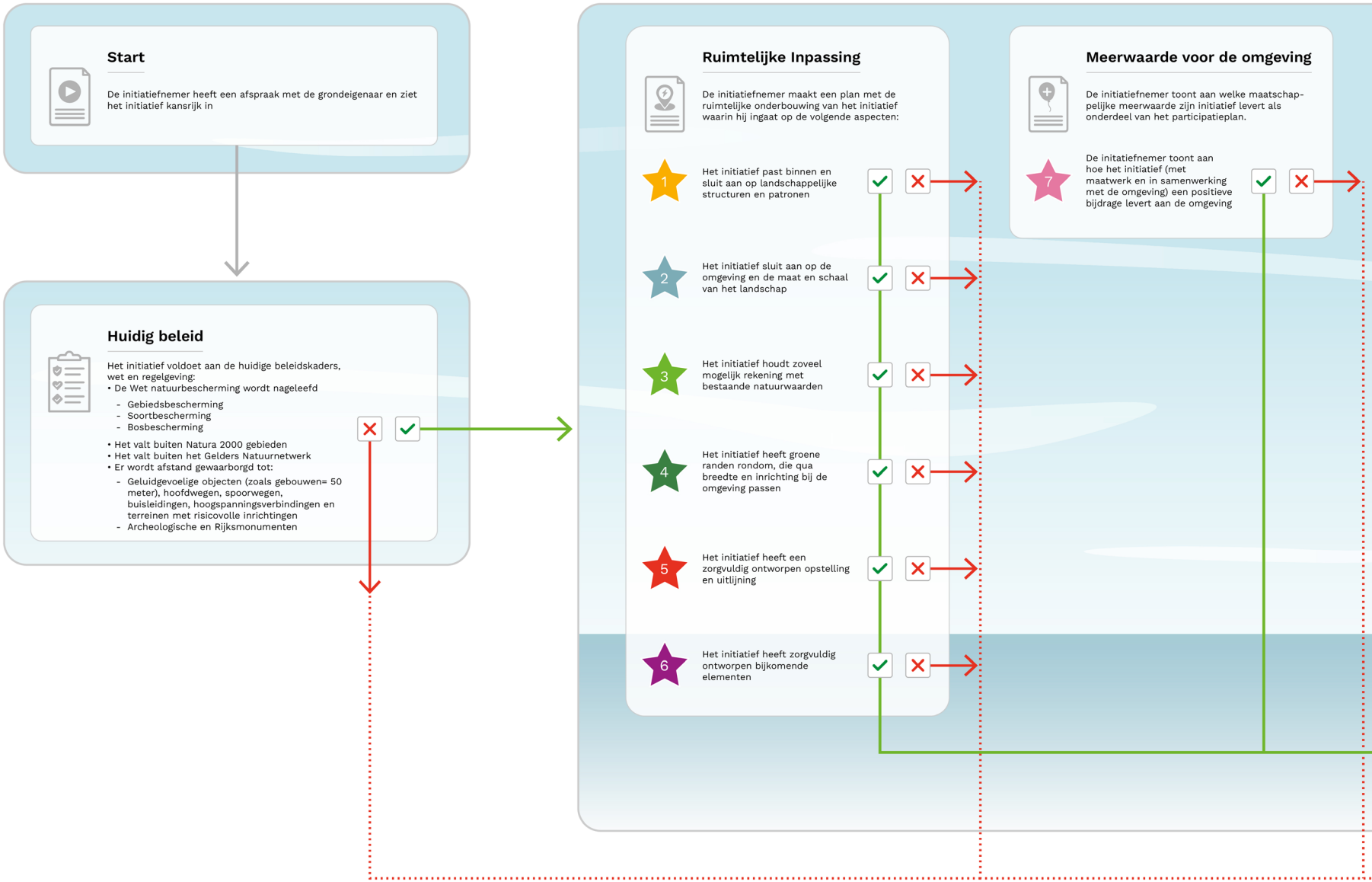
Per thema (ruimtelijke inpassing, meerwaarde voor de omgeving, participatie, financiële participatie en beheer en beëindiging) wordt beknopt omschreven welk product de initiatiefnemer dient aan te leveren. In ieder product moet de initiatiefnemer uitspraak doen over de bijbehorende hoofdcriteria. Voor een nadere toelichting op een van de hoofdcriteria kan worden teruggebladerd naar hoofdstuk 4. De hoofdcriteria geeft de gemeente handvatten om initiatieven te beoordelen.

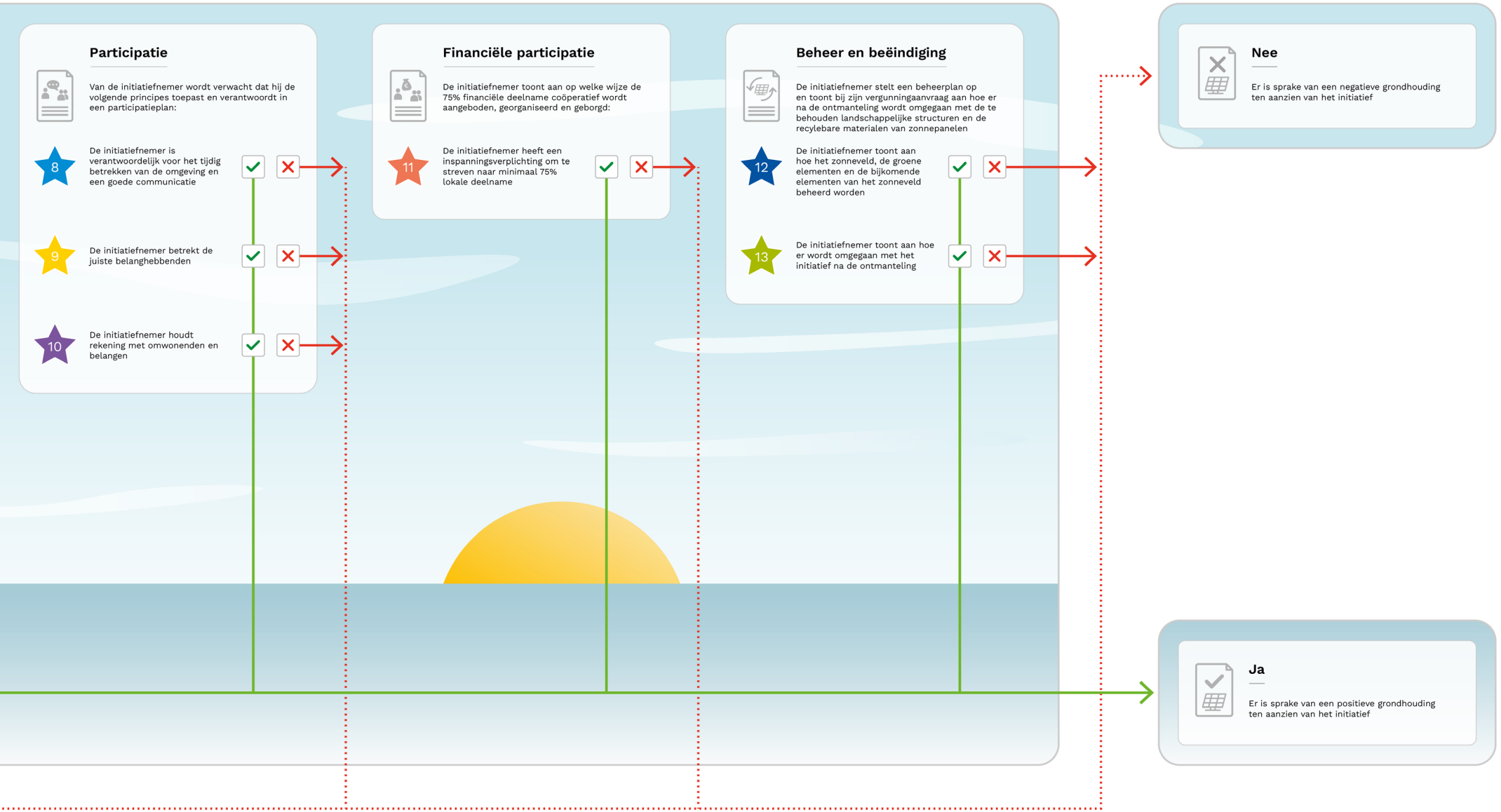
Wanneer het initiatief voldoet aan alle hoofdcriteria volgen we de groene pijl naar het kader ‘Ja’. In dit geval is er sprake van een positieve grondhouding ten aanzien van het initiatief. Bij een positieve grondhouding is het initiatief kansrijk om een officiële vergunningprocedure te doorlopen.

Tijdens de beoordeling van de gemeente kan ook blijken dat een initiatief onvoldoende rekening houdt met de beleidsregels of een van de hoofdcriteria in het afwegingskader. In dat geval volgen we de rode pijl naar het kader ‘Nee’. Er is dan sprake van een negatieve grondhouding ten aanzien van het initiatief en dus dient de initiatiefnemer zijn plan aan te passen.

Ingezonden foto van het Zutphens Broekgebied tijdens de eerste bijeenkomst

Start
De initiatiefnemer heeft een afspraak met de grondeigenaar en ziet het initiatief kansrijk in
Huidig beleid
Het initiatief voldoet aan de huidige beleidskaders, wet en regelgeving:
• De Wet natuurbescherming wordt nageleefd
- Gebiedsbescherming
- Soortbescherming
- Bosbescherming
• Het valt buiten Natura 2000 gebieden
• Het valt buiten het Gelders Natuurnetwerk
• Er wordt afstand gewaarborgd tot:
- Geluidgevoelige objecten (zoals gebouwen= 50 meter), hoofdwegen, spoorwegen, buisleidingen, hoogspanningsverbindingen en terreinen met risicovolle inrichtingen
- Archeologische en Rijksmonumenten
Ruimtelijke Inpassing
De initiatiefnemer maakt een plan met de ruimtelijke onderbouwing van het initiatief waarin hij ingaat op de volgende aspecten:
1
Het initiatief past binnen en sluit aan op landschappelijke structuren en patronen
2
Het initiatief sluit aan op de omgeving en de maat en schaal van het landschap
3
Het initiatief houdt zoveel mogelijk rekening met bestaande natuurwaarden
4
Het initiatief heeft groene randen rondom, die qua breedte en inrichting bij de omgeving passen
5
Het initiatief heeft een zorgvuldig ontworpen opstelling en uitlijning
6
Het initiatief heeft zorgvuldig ontworpen bijkomende elementen
Meerwaarde voor de omgeving
De initiatiefnemer toont aan welke maatschappelijke meerwaarde zijn initiatief levert als onderdeel van het participatieplan.
7
De initatiefnemer toont aan hoe het initiatief (met maatwerk en in samenwerking met de omgeving) een positieve bijdrage levert aan de omgeving

Zonnekader: beslisboom voor de gemeente om een initiatief voor zon-op-land te toetsen

Zutphen

land iD

Strategisch ontwerpers
voor gebieden in beweging

Bijlage: Verslag werksessie 1 (17 mei 2022)

Basis leggen voor de invulling van het afwegingskader Zon op land

De gemeente Zutphen wil een afwegingskader opstellen om initiatieven voor grootschalige zonneparken op land (zon op land) te kunnen beoordelen. Het afwegingskader wordt nu opgesteld, zodat, op het moment dat zich een initiatief aandient, de gemeente de juiste afweging kan maken en richtingen mee kan geven aan het initiatief. De gemeente Zutphen wil het afwegingskader opstellen aan de hand van twee zoeklocaties: het Zutphens Broekgebied en de Overmarsch. Op dit moment zijn er geen concrete initiatieven om zonneparken in de zoeklocaties te gaan ontwikkelen; dit is aan de grondeigenaren.

Dit afwegingskader willen ze graag samen met de omgeving opstellen en daarom worden er een aantal bijeenkomsten georganiseerd. De eerste bijeenkomst was op 17 mei 2022. Dit is een sfeerverslag van de eerste avond.

Samen in gesprek op 17 mei

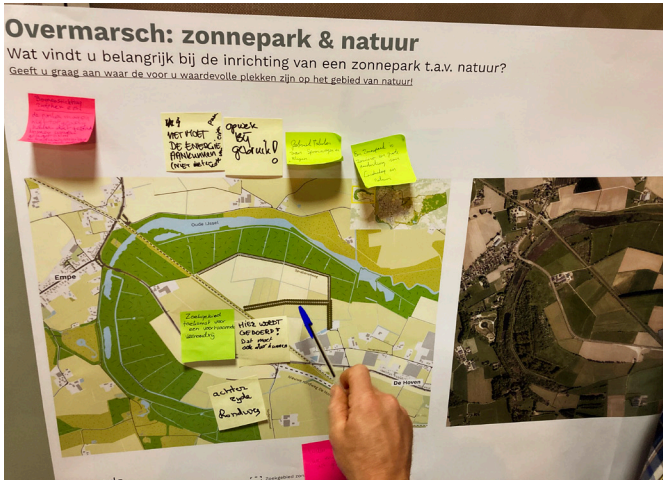
Op 17 mei vond de eerste werksessie over het afwegingskader zon op land in Zutphen plaats. Er was een diverse en uiteenlopende groep mensen uitgenodigd via onder andere de nieuwsbrief van de Regionale Energie Strategie, het gemeentenieuws en de gemeentelijke website. Grondeigenaren in het gebied hebben ook een persoonlijke uitnodiging ontvangen. Er was veel belangstelling en de opkomst was groot en divers.

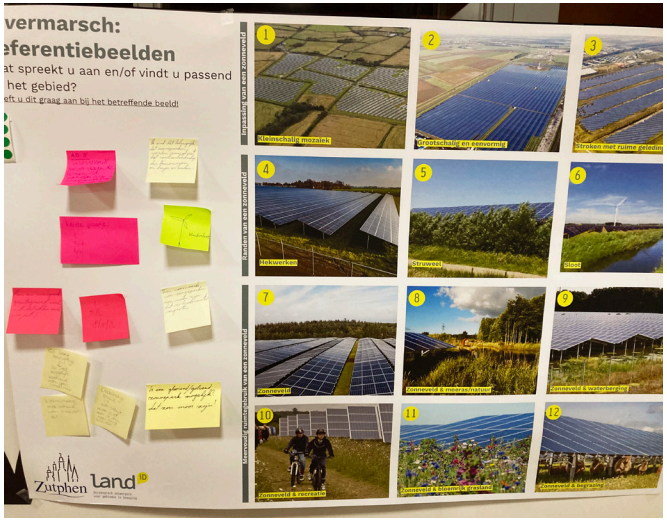
De deelnemers

- Er waren circa 50 mensen aanwezig;
- Dit waren grondeigenaren en bewoners uit het gebied, omwonenden, organisaties zoals LTO/ bomenstichting Zutphen e.o. en raadsleden.
- De gemeente was ambtelijk vertegenwoordigd met 6 personen en wethouder Eva Boswinkel.
- Vanuit bureau Land-id waren 2 personen aanwezig (Barbara van Dijk en Samantha Hoogewerf). Zij stellen samen met de gemeente het afwegingskader op.

Het doel van de werksessie

In deze eerste werksessie stond het ophalen van wensen en ideeën en het delen van gebiedskennis centraal. Net als het in beeld brengen van de kwaliteiten van en waarden in het gebied. Het doel van de avond was om een basis te leggen voor de invulling van de voorwaarden in het afwegingskader: wensen en ideeën ten aanzien van de inrichting van zonnevelden (inclusief meerwaarde voor de thema's recreatie, landschap en beleving, natuur en biodiversiteit, landbouw), participatie (tijdens het planproces) en financiële participatie.

Foto's: Op de posters zijn wensen en ideeën geschetst, geschreven en geplakt.

Gezamenlijke start

De avond startte met een kort welkomstwoord van wethouder Eva Boswinkel. Daarna lichtte bureau Land-id haar verhaal nader toe en werd een presentatie gegeven over het doel van het afwegingskader, wat vooraf ging, de aanpak en het programma en doel van de avond. Er was ruimte voor enkele verduidelijkende vragen.

Uit de plenaire vragen en uit de gesprekken aan de tafels is gebleken dat een deel van de genodigden zich overvallen voelde door de aangewezen zoeklocaties. Een deel van de deelnemers sprak de zorg uit over de zekerheid van ontwikkeling van zonnevelden met de vastlegging van de zoeklocaties: ‘het voelt als een fuik’ en ‘hoeveel ruimte is er daadwerkelijk om mee te denken?’. Met name in de individuele gesprekken is hier nog de nodige aandacht aan besteed.

Deelsessie

Het tweede deel van de avond was met name bedoeld voor inhoudelijke vragen, dialoog en discussies bij de posters en aan de tafels. De deelnemers verspreidden zich over de tafels en langs de posters, om daar het gesprek aan te gaan met het projectteam (gemeente en bureau) en met elkaar.

De nut en noodzaak van zonne-energie was een veel terugkerend thema in de diverse gesprekken. Een gegeven is dat het volleggen van alle daken in Zutphen onvoldoende is. Er dient nog steeds een substantieel deel van de energie gewonnen te worden op andere wijze, zoals door wind en zon. De oproep vanuit de deelnemers was dan ook om inzichtelijk te maken welke inzet wordt gedaan om andere bronnen van duurzame elektriciteit, zoals zon op dak, te benutten.

Wat waren de zorgen, wat waren de wensen

In het algemeen komt terug dat de aanwezigen zich zorgen maakten over de komst van zonnevelden met de aanduiding van de zoeklocaties. Ook werd er aangegeven dat eerst alle daken benut moeten worden voor zon-opwek; mede ook vanwege kostbare landbouwgrond en omdat het buitengebied van Zutphen als gering wordt ervaren. Er wordt veel waarde gehecht aan het landschap en de aanwezige natuurwaarden. Dit zijn belangrijke kwaliteiten waar rekening mee gehouden moet worden bij de ontwikkeling van zonnevelden.

Participatie

De meeste aanwezigen gaven aan dat zij graag betrokken worden, meedenken en meebeslissen op het moment dat zich een initiatief voor zonnevelden voordoet. Informeren via nieuwsbrieven en de website is genoemd, maar ook meeschetsen in werksessies.

Financiële participatie
Een deel van de aanwezigen zou wel financieel willen participeren; een deel niet. De voorkeur lijkt wel uit te gaan naar lokale energiepartijen.

Ruimtelijke waarden Overmarsch (landschap, landbouw, recreatie, natuur en biodiversiteit)
De Overmarsch wordt gezien als waardevolle landbouwgrond, zonder ruimte voor zonnevelden; voortzetting van het agrarisch gebruik heeft de voorkeur. Voor zon-opwek zouden de kascomplexen benut moeten worden en anders als strook langs het spoor. Genoemde wensen zijn: behouden van het coulisselandschap, de openheid, bomen, vergroting van de biodiversiteit, het huidige agrarische gebruik (en daarbij behorende karakter).

Ruimtelijke waarden Zutphens Broekgebied (landschap, landbouw, recreatie, natuur en biodiversiteit)
Ook in dit gebied zijn zorgen over de ontwikkeling van zonnevelden. Het open landelijke gebied en aanwezige natuurwaarden (reeën, konijnen, hazen, vogels) zijn veelgenoemde waarden. Concentratie langs infrastructuur lijkt de voorkeur te hebben. Genoemde wensen zijn: behouden van landschappelijke en natuurwaarden, concentratie langs infrastructuur, behouden van beplanting, aanbrengen van struwelen rondom zonnevelden (breed genoeg en passend bij het landschap), voldoende afstand van woningen en zorgen voor een aantrekkelijk recreatief uitloopgebied met een voldoende robuust landschap, bijdragen aan biodiversiteit.

De bovenstaande schets is slechts een beknopte weergave van het opgehaalde (zowel op de posters als in de gesprekken). Op de website van de gemeente* zijn de reacties op de posters nog even voor u onder elkaar gezet. Hier is de ingebrachte informatie letterlijk overgenomen.

*https://zutphen.nl/energie/zonne-energie/afwegingskader-zonne-energie/verslag-17-mei-2022

Bijlage: Verslag werksessie 2 (21 juni 2022)

Verdiepen van het afwegingskader Zon op land

De gemeente Zutphen wil een afwegingskader opstellen om initiatieven voor grootschalige zonneparken op land (zon op land) te kunnen beoordelen. Dit afwegingskader wil de gemeente graag samen met de omgeving opstellen en daarom wordt een aantal bijeenkomsten georganiseerd. De eerste bijeenkomst was op 17 mei 2022. De tweede bijeenkomst was op 21 juni 2022. Dit is een verslag van de tweede avond.

De deelnemers

Er was een diverse en uiteenlopende groep mensen uitgenodigd via brieven, de nieuwsbrief, social media en de gemeentelijke website. De opkomst was groot en divers. Naast de vele bekende gezichten van de eerste werksessie, waren er ook nieuwe gezichten.

- Er waren ongeveer 40 mensen aanwezig;
- Dit waren grondeigenaren en bewoners uit het gebied, omwonenden, organisaties zoals IVN en LTO.
- De gemeente was ambtelijk vertegenwoordigd met 5 personen en wethouder Eva Boswinkel.
- De bijeenkomst werd voorgezeten door Bureau Land-id. Zij stellen samen met de gemeente het afwegingskader op. Vanuit bureau Land-id waren 3 personen aanwezig (Barbara van Dijk, Rob Stuijt en Kira Jonckheere).

Het doel van de werksessie: aanvullen en verdiepen

De eerste werksessie, die plaatsvond op 17 mei, stond in het teken van ‘verkennen’: het delen van wensen, ideeën en gebiedskennis en het in beeld brengen van de kwaliteiten en waarden in het gebied. Met deze input hebben we een eerste set aan hoofdcriteria met bijbehorende spelregels geformuleerd.

Tijdens de tweede werksessie, op 21 juni, zijn we samen met de deelnemers aan de slag gegaan met het aanvullen en verdiepen van de hoofdcriteria en spelregels. We stelden de vraag of men zich kan vinden in de opgestelde hoofdcriteria en spelregels. Voor sommige spelregels was nadere verdieping nodig. Hiermee zijn we in de werksessie actief aan de slag gegaan aan de hand van beelden, schetsen en schema’s. Het ging er daarbij niet om, om één voorkeur uitgesproken te krijgen, maar om helder te krijgen wat men passend vindt (bijvoorbeeld ten aanzien van groene randen).

Gezamenlijke start

De avond startte met een kort welkomstwoord van wethouder Eva Boswinkel en een presentatie van bureau Land-id en de gemeente. Tijdens dit onderdeel verwoordden aanwezigen weerstand tegen zonnevelden binnen de zoeklocaties specifiek, maar ook in het algemeen. Deelnemers spraken hun zorgen uit over de volgende thema’s (inclusief de reactie van het projectteam daarop cursief tussen de haakjes):

- Zorgen over de noodzaak van zon op land. *[De gemeente heeft toegelicht dat er verschillende sporen lopen, waaronder zon op dak, maar ook zon op land. Beide zijn nodig voor duurzame energievoorziening in Zutphen.]*
- Zorgen over communicatie. Bewoners zijn kritisch over de verwoording van het verslag van de eerdere werksessie. Ze missen de verwoording van hun weerstand tegen zonnevelden en hebben het gevoel in een fuik te lopen als ze over de ‘voorwaarden waaronder’ praten. *[De gemeente heeft*

aangegeven dat er op de website van de gemeente een lijst wordt opgenomen met meest gestelde vragen, inclusief antwoorden.]

- Zorgen over het vervolg nadat dit afwegingskader is opgesteld. In hoeverre heeft de omgeving nog invloed op het verdere proces? *[De gemeente heeft aangegeven dat een initiatiefnemer waarschijnlijk verplicht wordt om participatie toe te passen bij de voorbereiding van zijn vergunningaanvraag. Daarnaast dient een voorgenomen initiatief de reguliere vergunningenprocedure te doorlopen.]*
- Zorgen over aanleg en beheer als er een vergunning is. Aanleiding voor deze zorg zijn ervaringen met het al bestaande zonnepark nabij de sportvelden. *[In het afwegingskader zal aandacht besteed worden aan dit thema.]*
- Zorgen over het proces. Bewoners hadden het gevoel dat zij niet eerder waren betrokken bij de totstandkoming van de zoekgebieden en voelen zich daarom overvallen.
- Een groot deel van de deelnemers is geen voorstander van de ontwikkeling van zon op land.

Tijdens het centrale deel en in de individuele gesprekken aan de tafels is ingegaan op bovenstaande punten. De wethouder heeft aangegeven dat ze, parallel aan de ontwikkeling van het afwegingskader, ook graag met inwoners in gesprek gaat over de energietransitie en hiervoor al enkele uitnodigingen heeft ontvangen. De wethouder benoemde nogmaals dat het opstellen van een afwegingskader een opdracht is van de gemeenteraad en dat de gemeente daarbij graag voortijdig de omgeving betrekt om hun wensen en ideeën in te brengen.

Werksessie: aan de slag in kleinere groepen

Het tweede deel van de avond was met name bedoeld voor een inhoudelijk gesprek over de criteria en spelregels aan de tafels. De deelnemers zijn uiteengegaan in vijf kleinere groepen: 2 tafels voor de Overmarsch en 3 voor het Broekgebied. Per tafel leidde een gespreksleider van het projectteam (gemeente en Land-id) de deelnemers langs een aantal posters met de drie thema's:

- Ruimtelijke inpassing;
- Meerwaarde voor de omgeving;
- Participatie en financiële participatie.

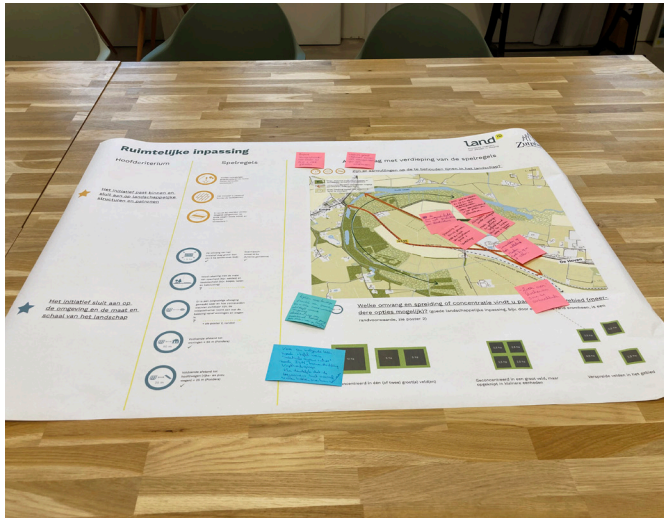
We vroegen om aanvullingen, aanscherpingen en verdiepingen op de hoofdcriteria en spelregels. Deze hoofdcriteria en spelregels zijn opgesteld en uitgewerkt op basis van de eerste werksessie, bestaand beleid, de expertise van bureau Land-id en uit het eerdere onderzoek door Pondera en de landschappelijke verkenning van SAB.

Enkele geluiden uit de tweede werksessie

De deelnemers zijn inhoudelijk aan de slag gegaan om tot verdieping van de criteria te komen, ondanks de weerstand die zij voelen. Net als tijdens de eerste werksessie werd duidelijk dat de deelnemers veel waarde hechten aan het huidige landschap. Vandaar dat men zich uitspreekt: het liefst komt er helemaal geen zonnepark, maar als het er toch komt, dan staat het landschap met al haar kwaliteiten en functies voorop. Hier mag niet aan worden afgedaan.

Foto's: Op de posters zijn aanscherpingen en aanvullingen op de hoofdcriteria en spelregels geschetst, geschreven en geplakt

Zutphens Broekgebied

1. Voor het Zutphens Broekgebied wordt de beleving van het coulisselandschap met afwisseling in open- en beslotenheid en doorkijkjes als zeer belangrijk ervaren.
2. Een zonnepark moet zo veel mogelijk uit het zicht worden geplaatst zonder dat dit ten koste gaat van dit kenmerkende coulisselandschap.
3. Ook de openheid op zichzelf wordt gezien als belangrijke factor van hoe dit landschap wordt ervaren. Houd bij de inrichting van een zonnepark rekening met deze openheid en sluit hier met de inpassing goed op aan.

Overmarsch

1. Vanwege de grote druk van diverse ontwikkelingen (woningbouw, kassencomplexen, aanleg van de rondweg), hecht men veel waarde aan 'het laatste stukje groen'.
2. Omdat de Overmarsch wordt gezien als waardevolle landbouwgrond dient het agrarisch gebruik gerespecteerd te worden zodat de boer kan blijven boeren.
3. Er worden ook locaties genoemd waar de realisatie van zonneparken eventueel wel mogelijk is; de voorkeur gaat dan uit naar: langs wegen, in overhoeken en langs de spoorlijn. Deze plekken zouden we niet moeten uitsluiten voor zon op land.

Hieronder volgt een korte samenvatting per thema en poster.

Ruimtelijke inpassing

De zichtbaarheid van zonneparken was een belangrijk terugkomend thema. Hierin is een verdiepingsslag gemaakt voor de criteria en spelregels. Bij voorkeur zijn zonneparken niet zichtbaar. Een brede groene landschappelijke rand draagt bij aan de gewenste onzichtbaarheid. Het belang van zicht op een zonnepark en landschappelijke inpassing dient te worden ondervangen met een groene brede landschappelijke rand. Hier moet bij het begin van de realisatie van een zonnepark direct in geïnvesteerd worden.
→ Uit de gesprekken is gebleken dat de voorkeur uitgaat naar een 'groene' rand die kan bestaan uit een singel, houtwal, haag, struweelrand, bomenlaan, verdieping van het perceel of bosjes. Een watergang met rietkraag vindt men minder goed passend.

Meerwaarde voor de omgeving

Het belang van meerwaarde voor de omgeving is duidelijk, maar de deelnemers zijn kritisch in hoeverre een zonnepark daadwerkelijk kan zorgen voor meerwaarde. De vormgeving van deze meerwaarde is maatwerk, waarbij de gebiedskennis van de omgeving moet worden benut. Een voorbeeld van meerwaarde dat de deelnemers aansprak, is het creëren van doorgang voor dieren (ecologische corridors).

Participatie

De direct-omwonenden, die zicht hebben op een initiatief, zouden de zwaarste stem moeten hebben bij de inpassing en in het participatietraject van het initiatief.
→ Men hecht veel waarde aan de criteria en spelregels, die ingaan op een goede communicatie, met duidelijke afspraken over de planning en onafhankelijke verslaglegging.

Financiële participatie

De deelnemers hebben geen eenduidige voorkeur uitgesproken over de wijze (mede-eigendom, mee-investeren, meeprofiteren) waarop bewoners financieel participeren.
→ Men is het erover eens dat dat de opbrengsten en deelname zoveel mogelijk lokaal plaatsvinden bijvoorbeeld via een lokale energiecoöperatie zonder maximaal financieel winstoogmerk.

Op de website van de gemeente* is het verslag van de tweede bijeenkomst ook terug te vinden.

*https://zutphen.nl/energie/zonne-energie/afwegingskader-zonne-energie/verslag-22-juni-2022